

**di
ON**

N1

1933

OLION

IV AASTAKÄIK

ILLUSTREERITUD KUUKIRI

Tegev- ja vastutav toimetaja ning väljaandja: GEORG NAELAPEA
Keeleline toimetaja: mag. JOHANNES AAVIK (Tartu, Pepleri t. 2)
Toimetuse ja talituse address: Tartu, Riia tän. 64—3, telef. 5-42
„Olioni“ talituse esindaja Tallinnas: õigusteadl. JOHANNES KALL-
MAN, Suur Karja 4—13, telef. 465—10

„Olion“ on teinud end tarvilikuks koolile, kodule ja raamatukogule ning igale kultuuri ja ilu sõbrale / „Olion“ on ajakiri — kõigile

„OLIONI“ TELLIMISHIND 1933 ON:

Aastaks (12 nr.)	6 kr. — s.	6 kuu pääle	3 kr. 75 s.
11 kuu pääle	5 „ 85 „	5 „ „	3 „ 40 „
10 „ „	5 „ 75 „	4 „ „	2 „ 75 „
9 „ „	5 „ 50 „	3 „ „	2 „ — „
8 „ „	5 „ — „	2 „ „	1 „ 40 „
7 „ „	4 „ 25 „	1 „ „	— „ 70 „

Välismaale: aastas — 12 kr., poolaastas — 6 kr. Üksiknumber 75 senti

OLIONI TALITUS

„Olioni“ üksiknumbrite müüjaile

Määritud ja lahtilõigatud eksemplaare „Olioni“ talitus tagasi ei võta.

Austavalt „OLIONI“ TALITUS

Teie ei leia tagajärjekamaid

iluravivahendeid

kui Tedresan-kreem ja Tedresan-seep
Kreem Regina-Extra
Regina puuder
Kummeli-Schampoon

Suures valikus LÕHNAÕLISID ja EAU DE COLOGNE

Saadaval kõigis paremais rohukauplustes

A-S. PROV. JULIUS LILL — Tartus

Osakond: Tallinnas, Vana Viru tän. 15

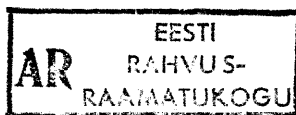
OLION

1933

IV aastakäik

Kirjastus «Olion» / Georg Naelapea
Tartus, 1933

„Postimehe“ trükk Tartus

OLION

ILLUSTREERITUD KUUKIRI / NELJAS AASTAKÄIK

O. ESLON

„VIIMSI“ (õli)

N 1 (37)

JAANUAR

1933

„Kalevipoja“ epiloog

*

Töö tehtud, elu elatud,
ei ole laul veel lõpetatud
Kalevaisest, Maa kuningast.

Vaibuvad elades väetid,
suur ei surmaski hävine,
kao ei kange kalmu alla.
See Kuller Kalevipoega,
nallernaati naise poega
koolusta vaid kirgastatud,
tegi hooltesta hobuse,
valudesta valge täku,
tõusis tiivulla kajaka
juure võimsate jumalde,
taeva võlvi valvajate.

Tungis tallu taevasesse.
Jahmusid jumalad taeva:
— Mis on meesi see, mihuke!
Maa ta võitis, veed valitses,
Mana endagi aheldas,
nüüd tuleb tülli taevaliste!

Uuris Taati taevaline,
Vana Kõu ise kõmises:
„Kes oled meesi, maa sulane,
tungid tuppa taevaliste?“

Vastasi Kalev kõleda:
„Olen Kuller, Maa kuningas,
maad ma võitsin, veed valitsin,
kõitsin Hiiud kütke'isse,
siiski surmaje sadasin —
Maa jäi mustaje hädaje,
rahvas ohtu, orjusesse,
elu jäi endal algamata,
töö kõik poole, päätamata —
ei ole õigust alla taeva!
Tulin õigust otsimaie.“

Torkas Taati tarkasilma:
„Aga endine elusi?
Aga teod tuli-jõledad?
Õe häbistid, hukutasid!“

Ohkasi Kalevi üлга:
„Olin Kuller kao-alune,
kao-vihane, karmi-õnni —
eksisin ajal jäledal,
seadnud ei tuli-rüveta.
Saaneb armu eksijalle.“

Kiusas taas kuri jumala:
„Aga tööd tihu-tigedad:
maad hävitid, veed veristid,
turma talguida tavatsid?“

Kohatas Kalevi kange:
„Hävid häällagi lunastin,
tõõlla turmad jo tasusin:
maad ehitin, sood silutin,
linna kõrge'ed kohutin,
varjuks teistegi vihalta,
kõige rahva kaitse'eksi.“

Viskas veel isade Äio:
„Tapsid vendi väetimaidki,
verda süütunda valasid.
Verest said verise palga.“

Vaikis võimakas Kalevi.
Sirgus siis sadula seljas,
sõnad kaikuivad kõneles:
„Hirmsad on teod minulla,
hirmsamad säod sinulla
kui ei andesta ealgi,
anna ei armu ainumatki,
ei eagi heitlenulle,
kõige väega võitlenulle,
— kurjemalt kahetsenulle!“

Ei ole õigust alla taeva,
õigust ei taevaste tagagi,
üksi mees elama sünnib,
üksinda elu elagu
ahelaissa ainastessa,
piiridessa pääsmatuissa
— teie tehtuissa, jumalad!“

Vaikisid vanad jumalad.
Kaikus hää! Kalevi kange :

*...Kuid — irdund kurbusest ning rõõmust —
mu endne täht käib minu eel...*

**Ott Kangilaski illustr. V. Adamsi avalaulule
„Maise matka poolel teel“ samaimeelisest kogust**

OTT KANGILASKI „PALVE KODUMAAL“
Illustratsioon Vilmar Adamsi samanimelisele luuletusele

„... Oi teie jumalad targad!
Oi teid taate taevalisi!
hää on istujal kõnelda,
hää on õppusi jagada
taevaste tuled ääres,
taga taevaste tabade,
raskem on rühki ilma laanes,
teha tööd pahas pimedas,
keskel märja, keskel kurja,
keskel suurte soo sumude...
Hiied sääli ilo peavad,
pahuksed pidustelevad
inimlaste hingedega,
eksivatega alati.
Ise olin Hiite heiteleda,
kurja võimu vallatada
oma noorella ealla...“

Vaikid taadid taevalised.
Ütles siis üline Ukko:
„Surma surmalla lunastid.
Ei enam elusse pääse,
kuid jääd tallu taevasesse,
ilosse igavesesse
juure tarkade jumalde.“

See Kuller Kalevipoega,
nallernaati naise poega
tõusis seisuli sadula,
tõstis käe terastugeva,
vandus suulla võimakalla:
„Kui enam elu ei anta,
ei taha taevagi talusse,
ilge ei igiilosse
kui on maa mures pimedas,
vennad piinust päästemata!
Oi teid veel, jumalad targad,
tean teid, taate taevalisi!
kõlba ei teile kõrgid olla,
ise armetud olete,
jaksa ei häda hävita,
taiate vaid targutada!“

... Hiidud mu isal olivad,
maa väesta võimakamad,
ise hiiuksi ülenin
võideldessa maa valussa —
maad enambi armastangi
taeva tardunud toredast.“

Istahti iso Kalevi,
hirnahti hobune hooltest,
särtsus tulda täku suusta.
Raksateli, ratsuteli
taeva teed sinisärvavat,
jättis taadid taevalised.

Ehmuid taadid taevalised.
Päris Ilmari isanda,
uudistas taguja taidjas:
„Kuhu sõidad, hiid-inime?“

Käänis pää Kalevi kange:
„Ei tea ise jumalad
kuhu sõidan, kus peatan.“

Istusid ise jumalad,
üheskoos aru pidasid.
Ütles nii üline Ukko:
„Võitnud Maa-alust elades,
olgu Alt-maa hoidijana,
kaitsnud Päält-maad on ela-
[des,
kaitsegu siis kooljanagi
— aga kütkeissa isegi!“

II

See Kalev Kalevipoega,
toonenaati naise poega
sõitis taevasta tagasi.
Sõitis jälle surma teeda,
maada musta ja muresta,
varsti kalgeda kivista,
juba rauda raksuteli.

Raud see raksus, tee kõneles:
„Ise oled süüdi, et suridki,
ei olnud terasest tehtud,
uskuid usku hõlbustavat,
sõjasta sala põgenid.“

Kiristas Kalevi kange:
„Leenen korra longahtanud,
seisan sirge nüüd alati,
valvan tööd elades tehtut.“

Tardunes teraseliseks,
sõitis rauda, sõtkus rauda
nii nagu sinisavida.

Tuli Toonela värava.

Hüüatas ülalta hääli:
„Raksa kaljusse rusikas!“
Teadis, tahtis teadessagi,
raksas kaljusse rusika,
käe piitaje pörutas —
kohe see kivisse kasvas,
igikütkeilla aheldus.

Säälap seisab nüüd alati
Kalevaine, Maa kuningas,
Päeva poega, pää heleda,
Hiidudest isade võitja,
paha kütkeisse paneja.
Sääl'ep istub, sääl alati.
Seljas hooltesta hobuse,
valudesta valge täku,
helveti värava suulla,
kahe ilma künnisel.

Sääl'ep istub, sääl alati,
mõõgalla tuliteralla
valvab helveti väravat,
kaitseb Päältmaa põldusida
eesta Altmaiste vägede,
eesta Hiidude hävingu,
Sarvik-Hiiu hirmsama,
eesta helveti Elaja.

Sääl'ep seisab, sääl alati
see Kuller Kalevipoega,
Päeva poega, pää heleda,
varjab välju, varjab vilju,
varjab hoonessa elavat,
hoiab linna hoidijaid

eesta helveti Elaja,
alla-maa vägise viija,
— varjab vangissa isegi,
maa külge kütkestatud.

Pääse ei käsi kivista,
katke ei jumala kütked,
anna ei mahti maa sidemed,
kuigi raputaks kõvasti,
kogu maada kalluteleks.

Aga ükskord, veel kunagi
tõuseb päeva, algab aega,
aega teine ja tugevam,
mis Manastki mahtavambi,
suurem õnnestki enese.

Löövad leegile kahele,
kõik siistungladtuhmunudki,
kõik tuled iganes tehtud,
tungib Toonegi värava
hiilgus inimmaailmasta,
tuhande tule särasta,
särast tahtegi tuhande.

Siis Kalevi, Maa kuningas,
Päeva poega, hiid-inime,
kisub käe Mana mäesta,
toad Toonela purustab,
kaotab peragi kurja,
tuleb Maale taas tagasi,
liidab Maa ja liidab mandri,
tööle toob Managi murdjad,
ühthe viib elu malevad —
taevaste taotluselle
püha valla valduselle.

August Anni

E. ROTBERG

KEVAD
õli

Edg. W. Saks

Kaarel Haugas

ÕUE ja aia vahejoonel kaevas mees. Tõmbi liigutusega ta surus labida lumme ja heitis siis raske mahlase lume kamba nagu valminud puuvilja eemale päikese laikude sõõri, kus see purunes nätsahtava lajahtusega. Iga labidatäie juures sirgus kaevaja, ta rauklikult vimmas kogu omandas siis mehelikku laiust, avaldades jõugi tunnusmärke.

Kaua oli uulitsa lumi püsinud. Juba sirendas aprilli esimeste päevade päike, kuid veel harvad hall-pruunid mullatombud ulatusid välja kevadise lume sogasest kattest. Tihe jäätanud vall ümbritses kaevurakkeid ja sulamisel korjus siia lombikesi, kust nired pääsid kaevu, värvides vee lima-roheliseks. Kaarel lõhkus valli. Rõhutult, masinlike liigutustega edenes töö. Lembe kevadpäev aga surus pitseri kogu ümbrusele. Majad tundusid väsinuna ja linnaveerse mõisa tee äärt palistavad haraliste kroonidega puud näisid täna mustemaina, segaseilmelistena, nagu vettinud kännud. Ent tarretanuina seisnud oksad tursusid ja muutusid rasvaselt läiklevaks. Rõskus looris puid. Tüvede vahelt vilkus laik mõisa härrashoone valget ja ühe kivi- või savimaja ookerpunane sein. Seda kõike riivas Kaarel pilguga. Ainult naaberkrundile ehitatud hallidest betoon-kividest maitsetu majamürakas tõu-

sis kriiskav-karjuvana ümbruse hõljuvast pildist välja. Õhk sätendas päikese teradest ja vahane valgus piiras kõike nähtavat ning tegi inimesed väsinuks.

Siin linnaveersel mäekallakul, suure sissesõidumaantee ääres asetses Kaarel Hauga krunt, koosnedes kahest väiksest majast ja aiamaast. Juba kuuskümmend korda oli Kaarel näinud sellist kevadpäeva ja ta suutis kaasaclamiseta vältida aastaegade muutusi, nende omapärasust ja võlused.

Ta seisatas, torkas labida lumme ja nõjatus siis niiske aia najale, et süüdata piipu.

... Sää! kõrgemal, vastu lõunapäikest, kus aastaid tagasi olid Olupi kuurid, nüüd aga suur kahekordne elamu, küpsesid möödunud suvel apelsiinivärvilised kõrvitsad. Lume sulamisäegne räpane maa moonendus ta silmis lopsakaks aiaks. Siinsamas paremal reastatuid kaharaid marjapõõsaidki on talv säästnud ja Kaarel mõtles endamisi, et ta tegi tookord ikkagi väga õieti, olgugi teiste kiuste, kui laskis maha raiuda piiriala ääres kasvavad pajud.

Hetke viirastanud suvi taganes tõelisuse ees. Ja korraga sama maalapikene, mis varem valmistas Kaarlile meeleoluküllaseid ja tegevusrohkeid päivi, ei pakkunud talle enam mingit rõõmu. Nukrust immitses temast, mis murdis teed südamesse nagu jutt kadunud paradisist. See oli Haugaste maja... Haugaste krunt.

Kaarli mõtiskelu segas madal, peaaegu sosistav naisehää.

— Kuule! üks mees ootab sind.

— On ta venelane?

— Jah... too, kes sää! teises majas tuba krohvis.

— Ütle, et mind pole kodus.

— Aga, Kaarel, sõnas naine etteheitvalt. Neli korda on ta siin käinud. Ikka pole sind... Ta teeb lärmi... ähvardab kohtuga.

— Sõitku! Ka mina pean kümneid kordi härraste uksetaguseid kulutama. Kes maksab minu aja?

— Palju tal on saada?

— Neli krooni. Mul pole sedagi.

Naine langetas pää. Ta nägu kättis paljude peente kortsude joonistus. Kitsas, kahvatu, armas nägu...

Vähemagi etteheiteta, tagasi hoides pisaraid, lausus eit veel ükselt:

— Mis sa enam mässad, Kaarel...! Ei tea meie, kes siin tänava külvas ja maad kohendab.

Ta ei suutnud jätkata, sest nuuksed matsid hääle.

— Ma pole varem märganudki, et su juuksed on nõnda hallid, ütles ta ja läks.

Päev püsis endiselt umbsena. Ihar maa murestas lund. Kaarel ei tunnud enam iseend, nõnda loid oli ta viimaseil nädalail. Harva astus ta hommikuti tööruumi, et nokitseda sää! mõne piasja kallal. Kadus see tegutsemisrõõm, mis temale isegi unetundidel rahu ei annud. Miks?

Ta tundis jälle sidet, mis ühendas teda majaga. Rõõmuasendil asetsev Haugaste krunt evis tulutoova asendi.

Kui siia ehitada kahe-kolmekordne elamu, lüüa alumisel korral

kauplused lahti... vaat' siis algaks alles elu, äri lööks õitsele ja ümbuskonna vürtsipoodnikud sureksid nagu vihmaussid päikese paistel. Selline oli Kaarli unistus, mida aeg lükkas raudse järjekindlusega edasi, ja näis, et haud pärib enne mehe, kui see saavutab eesmärgi.

Teispool uulitsat asetses pehkinud planguga piiratult Gaunerite aia-äri. Suur, omaaja kuulsaim. Kõik siinsed krundid kuulusid Gauneritele. Nendelt osteti maalapikesi, et ehitada maju või luua juurevilja-aedu. Nüüd laiub siin terve linnaosa ning Gaunerid on surutud oma härrasmaja ja triiphoonete keskele. Koos vanade Gauneritega kadusid maad ja viimne poeg Richard müüs esiisade krundi. Ise ta oli diplomaeritud aednik. Miks nõnda? Kaarel ei suutnud mõista, kuidas võiakse loobuda kergel käel sellest, mis on kallis olnud perekonnale, on osa iseenesestki. Talle olid otse füüsiliselt võõrad need tänapäeva eksleva, rahutuma vaimulaadiga noored, kellele ei ole midagi püha, kes kõike vaatavad kasulikkuse mõõdupuu seisukohalt.

Temagi pojad! Poisikestena nad armastasid seda aeda, kus mängisid. Iga põõsas, heinatuust moodustas neile tükikese eriskummalist maailma... Siin teelehtede taga seisid vaenlase väed, sääl asusid patareid... peterselli ja porgandi peenra vahelt jooksis riigipiir... Nüüd, kus nad rändavad laias maailmas, on nendes ehk mälestusvirvendusedki nooruse rõõmudest ja mängudest kadunud. Kodu pole enam armas. Vana, mugav kodu...

Valendavaid pilvi nagu kahuri mürske rullus taevast. Kuski viilistasi kuldnokad, siis kääksus värav ja tuli politseinik, kes tõi oksjoni-kuulutuse.

KUI Kaarel tупpa astus, istus Mari käsipõseki köögilaua ääres ja ta silmad olid pisut niisked.

— Jälle sa töinad, nagu peletaks see priistavi eemale!

Kaarel oli seda tüüpi iseloomuga mees, kes siis, kui midagi äpardus, käis päivi vimmas tujus ringi ja et kodused osutusid lähemaiks ning kättesaadavamaiks, siis andis ta neile tunda oma mossis meeoleolu piigiotsi.

Mari ei saanudki enam nõnda nutta nagu noorena. Kolm poega ja ühe tütre oli ta üles kasvatanud. Mari oskas vaikides kannatada ka seda, kui ta suurekskasvanud lapsed mõnigi kord avaldasid nurinat oma lihtsemeelse ema toimingute puhul. Ajuti vaid niiskused tal silmad.

— Lilli käis siin, ütles naine nõrgalt.

— Ja?

— Rääkis, et ta mehel tikkuvat äriasjad räbalasti minema...
Vaene tütar.

— Küllalt sellest lobast. Vaene või mitte vaene. Kes tal käskis sihukesele untsantsakale mehele minna. Tahtis ta raha?

Mehe tusk tõusis.

Teadmine peatsest kokkuvarisemisest ängistas rinda nagu raudklamber. Kaarlis toimus muutus ümbruse hindamise suhtes. Tema,

**Luuletusi Vilmar Adamsi uuesti raamatust „Maise matka
poolel teel“**

Palve kodumaal

Süda, luba, et mu kõrkus
Sureks selle rahva keskel,
Oleksin et kala võrgus,
Rukkitera ootav veskil.

Süda, luba: rüütlimantli,
Relvastuse panen maha,
Et ma toimiksin kui Gandhi,
Et mind karastaks päev ahas.

Süda, mitte kiriktorniks —
Kiviks teele olla ihka,
Pane lukku noorustormid,
Ära armu, ära vihka.

Luule, õde unelm-askne,
Tähte sütes hõõgund säsi —
Ole õrnalt paitav käsi
Üle nägude ja maske.

Kodu — pärijanna vaene,
Kodu — ahervarred külmad,
Ole ema mu ja naine,
Põlegu mus Sinu silmad.

Hing mu, igatsuste sülem,
Ainult üht ma palun eetsi:
Et mu elust sõidaks üle
Nagu raske vedur Eesti.

Viimnepäev

Värss-visioon

Kord mürgitame kogu ilma.
Siis kõik, mis liikus, tardu jääb,
Ja taevas oma katkut silma
Soomülkais uppununa näeb.

Siis surmab päikse nagu kirbu
Pikk Viha maniküürit küüs,
Ja kauge taevanegi Virgo
Saab ropult vägistatud siis.

Jääkskülmund seisma jäävad äkki
Kui vanuskortsnes jooksvad jõed.

Ja kujundavad suure käki
Kõik taevased ja maised tõed.

Siis äsja pingu tõmmat kella
Ei sule keegi avat suud,
Ei küsi keegi, maja kelle,
Ei küsi keegi miskit muud.

Vaid inimliku pilgu pussid
Kui perund autod mööda teed!
Siis meeste sõnad — külmad ussid
Siis naiste lemb on mürgileek.

Sest istub, alasti kui juuni,
Pääl neitsihäbi naise aist,
Ja poiste sõrmed—ahvid pruunid—
Kui patja käperdavad naist.

Siis õitsev peig ja neidis sale
Ei võta abielu keed,
Ei pesta surnu kollast palet
Ja laps ei kõnni kooliteed.

Vaid varjat vaenulikest varjest
Siis värehteleb iga puu,
Ja kuulipildujaist kui harjust
On pühit hommikuti ruum.

Granaadid kätes, taskus, hinges! ..
Kui lumi sulab gaasis luu...
Ja uues, planetaarses pinges
On juhid hulkadele truud.

Ju üle elu vahanukke
Neil hüppab kõrgekruvit hääl,
Ja külvab olematuid hukke
Ning veremerest hõiskab „hää!“

Kui tantsvad tondid vastsed sõnad
Siis asje vahel rulluvad,
Siis kirikkantsleist kõlab mõna
Ja õpetajad hulluvad.

Ei laula laule kuivand huuled
Ja tõstab taktikeppi kaak.

Vaid kuivad, klaasist pisarkuulid
Veel veeresklevad kaudu maa...

Vilmar Adams

OTT KANGILASKI

„VIIMNEPÄEV“

Illustratsioon V. Adamsi samanimelisele luuletusele

seni vaid kodule ja pisimuredele elanud mees, hakkas põnevusega jälgima avalikus elus üleskerkivaid moratooriumi eelnõusid, kriisiseadusi, pangaprotsendi alandamise kavasid. Ta nagu ärkas. Ei teadnud isegi — miks! Kuid südamesopis helises siiski varjund välispidise abi ja toetuse ihaldusest. Ajalehtedes ilmunud oksjoni-kuulutused ja mõnegi äri uksele lipendav valge paberileht olid temas varem sapist kahjurõõmu tekitanud. Ta parastas neid suuri, kes oma laiutavate eluviiside pärast kukkusid kuristikku. Kõige kurja juur peitus, tema arvates, laiutamises. Seepärast ta ei sallinud oma väimeestki.

Nüüd aga leidis teed ta südamesse kaastunne. Ta armastas vestlust, mis puudutasid ettevõtteid, kes olude sunnil pidid kapituleeruma. Ta analüüsis, otsis vigu, tegi järeldusi ja elas tihti mõne äpardava äri või tööstusega nõnda kaasa, nagu oleks osakene temast enesestski hukkumas.

— Rajakad! ütles ta alati, kui pilk langes pankade kuldtähtedega siltidele. Pangad olid nüüd õnnetuste põhjustajaiks.

Nemad riisuvad inimestelt nende ausalt teenitud sendid. Nagu pilkeks oma veendumusile, ta pidi tihti lõmitama pankade ooteruumides ja aliseva häälega kaebama kohtunikuna kuulavaile direktoreile oma häda. Need olid rasked tunnid — eriti seetõttu, et kõikjal lükati ta palved tehtud kaastunde-naeratusega tagasi.

Kaarel Haugas oli korralikult tasunud võla-protsente, kapitaligi vähendanud ja nüüd järsku vaadati temale nagu kurjategijale, kes rahva rahaga pillavalt ümber käib. See tegi meele kibedaks nagu pipra.

Kaarli külaskäigud pankadesse lõppesid sellega, et ta ägedushoos ühe direktori korralikult läbi söimas ning siis välja visati.

Kaarli lemmikuiks muutusid nüüd inimesed, kes ajalehtedes kindlate väärtuste vastu raha pakkusid. Kaarel kuulutas ise ja reageeris kõigile pakkumistele. Väheste päevade jooksul sai ta teadlikuks, kes majaperemeestest on hukkumas, kes liiakasuvõtjate küüsis. Ta omandas igasugu võtteid ja teadmisi, kuid mitte raha.

Hukkujast hoitakse eemal. Isegi need Kaarli tuttavad ja sõbrad, kelledelt ta varem, kui lähenesid kohustuste tähtpäevad, oli vähemate summade viisi raha laenanud, muutusid kinniseks ja loobusid abist. Ta nägi omakasupüüdu inimeste liigutuses, ahnust nende näoilmes, luges umbusaldust ja kavalust pilkudest. Õhtuti ta tuli pettununa ja puruväsinuna koju.

— Inimesed on murdjad! ütles ta naisele.

AEG veeres. Kevad muutus päiksepaisteliseks. Täpselt puhusid hommikuti vabrikute viled. Lakkamatult tiksus kella pendel. Saabus tund, mil Kaarel Haugas jättis jumalaga naise ja asus teekonnale maale. Jälle pulbitses temas ootusärevus. Eluaeg optimist olnud, ei suutnud viimaste päevade pettumused teda veel täiesti tuimaks mudida. Ta paljunäinud silmades vilkus lootusesäde. Inimene on sihisaavutamiseni väsimatu nagu aurumasin. Kokku variseb ta, kas alul või pöördepunktil.

See oli Haugase raskeim teekond. Kui linn jäi selja taha ja ta

sammus mudasel maanteel, mis lookles laisalt veel mudasemate väljade vahel, siis ta tundis, et on lõdvenemas side, mis ühendas teda selja taha jääva majade ja tormide rägastikuga. Maa ihkab teda tagasi oma rüppe, tahab anda töörohkeid, aga toiduvaeseid päivi.

Jälle jooksid silme eest mööda need iseseisva elu esimesed päevad, millele ta ikka uhkusega tagasi vaatas. Meenus maja ost, mis tõi enesega kaasa võlad, mida ta hääst tahtest hoolimata ei suutnud tasuda. Ümberehituste ajal kasvas koguni võlasumma. Nüüd on uhkus asendatud lootusetusega, mis piilub igast ajupoorist vastu. Ei puudunud palju sellestki, et ta oleks hakanud oma tehtud samme vihkama.

Mõtted jooksid laiali nagu hirmutatud lindude kari, kui paistis pruunikasviolleti metsa veerest ta koolivenna talu.

Kaarli ootamatu külaskäik mõjus üllatusena.

Inimestel on eriliselt arenenud meel, mis haistab teiste õnnetusi. Vend aimas Kaarli külaskäigu põhjusi ja algas kohe juttu talupidamise vähetasuvusest, lähenevaist maksutähtpäevadest ning äärmisest sularaha puudusest. Ta ei tunnud end enam abivalmis sugulasena, vaid mehena, kes postil seistes peab vaenulisi rünnakuid tagasi tõrjuma. Kui lõpuks Kaarel hakkas rääkima oma muredest, leidis ta vastasistuva täidlase näoga härja-turjaga maamehe silmis ainult umbusaldust. Lahke näoga, kasutades kõiki võimalusi, mis andis kriisi kätte, püüdis vend Kaarlide selgeks teha, et ta on temast, oksjoni lähel seisjast, veel vaesem. Nõnda rääkides hakkas mees ka ise uskuma, et tal tõesti pole raha — ometi teadis Kaarel, et tal vend evib pangas õige kenakese hoiusumma.

Kui oled vaene või rikas, siis on sul sõpru. Vaesestuvat või rikkastuvat inimest aga ei sallita. Hädasolev inimene on hoolimatu ja pääletükkiv. Nii vana-Haugaski ei loobunud oma kavast. Ta kõndis nagu kerjus vallast valda, ühest uksest sisse, teisest välja. Külastas kõiki suurतालunikke, keda tundis, pinnis sugulasi üga kohkunud tagasi ka endiseile töötellijaile külaskäike tegemast. Ta tahtis päästa oma maja ükskõik millise hinna eest.

Kui ta nädal hiljem ärkas nagu võõrast uimast ja meenus tulemu-seta teekond, pidi ta uskuma, et ta laup on märgitud hukkuja pitseriga.

Ta jõudis puruväsinuna linna. Kui tänavasillutis kõmas raskete saabaste all, vallutas nukrus südame ja valus eelaimdus kipitas nagu hambavalu kogu kehas. Väetina ta tundus iseendale ning ta majadki näisid teiste, juba pääjagu kõrgemaks kasvanute hulgas nagu karbikesed.

Kevad naeris ta murest kihestunud näo üle. Kõikjal oli teorõõmu. Naaberaedades kohendasid mehed-naised peenraid. Päike värvis nad jumekaks. Lauldigi. Hüüti Kaarlide tervitusi. Kaarel pomises läbi hammaste vastuseks vandesõnu. Tema aeda ei puutunud tänavu keegi. Tema maja seinal lipendas valge leht, millele oli trükitud sõna oksjon.

Mitte suutes sallida, et ka juhuslikult möödudajad võõrad tunneksid kahjurõõmu ta õnnetusest, astus ta seina juure, kiskus maha kuulutuse, kägardas selle, viskas rentslisse ja astus siis tuppa.

OTSE inkvisiitorliku järjekindlusega lähenes tund, mil rahukogus ükskõikselt visatakse iga rahamehe või hangeldaja ette Kaarel Hauga elutöö. Talumatuks muutusid tunnid. Lakkamatu sisemine ärritus piinas Kaarlit nagu palavik. Tema, kes oma suguseltsist oli esimene linna siirduja ja kelle pojad kujunesid perekonna uhkuseks, peab nüüd langema sinna tagasi, kust vaevu end vabastas.

Et kõik muud teed näisid ummikusse jooksvat, otsustas Haugas müüa oma tööstuse sisseade, kuigi teadis, et maja üksi ei suuda teda toita. Tund tuli, mil Hauga väiksemõdulisse metallitööstusse astus ajalehe kuulutuse pääle üksikuid ostjaid. Ta tundis neid: vanaraua-ostja agent, kaupmees rauaturu äärest. Esimesed kaarnad, kes igat pankroteeruvat ettevõtet ründavad. Kaarel oli täna kakis, ajuti lahke, siis turnis nagu turtsuv kass. Kui pikema lõõpimise järele vanaraua kaupmees pakkus treipingi eest sada krooni, viskas Kaarel ta sõnalau-sumata uksest välja.

— Sihuke mõnitaja! ütles ta.

Õhtupoolik tõi küll asjalikumaid ostjaid, kuid ükski pakkumine ei rahuldanud Kaarli lootusi.

— Mõtle..., ütles ta naisele, joostes kauplemise vaheaegadel oma elutuppa, too härjakaelaga lojus, villavabriku sepp, pakub minu suurema masina eest ainult kakssada krooni. Narr! Katsugu ta ise nõnda vähese rahaga midagi ehitada.

— Treipink on ju kulunud, lausus naine laulval, rahustaval häälel.

— Minu töötoa sisseade on pool miljonit ikka väärt, ütles mees, löi rusikaga oma sõnade kinnituseks vastu lauda ja läks tagasi tööriistu takseerivate ostjate juure.

Õhtu eel müüs Kaarel väiksema treipingi kolmesaja krooni eest ühele rehepeksugarnituuri omanikule. Ta vandus seejuures kõigi pühade nimel, et mees saavat masina soola-leiva eest. Tema, Kaarel Haugas, ei müükski omi asju, kui poleks sõbrad teda žiirodega sisse vedanud.

Veel kolm päeva realiseeris Kaarel töökoja sisseadet ja nüüd, mil evis pisut üle viiesaja krooni raha, seisatas ta noruspäi ja tahtejõuetult rippuvate kätega. Ta pidi loobuma juhi ohjadest.

Siis tuli Tallinnast advokaadi abina tegutsev vanem poeg Rudolf. Näeru lagistav, sigarett pahviv, hästi riietatud mees. Ta tõi isale sigareid, emale sokolaadi. Poeg ütles lihtsalt:

— Mis sa enam jahid, vana! Kõikjal varisevad ettevõtted, rahvas vaesestub. Tuleb arvestada ajamärkidega. Praegu hädaoht eemaldada — oleks agoonia asjatu pikendamine. Sa niikuinii ei suuda vastu pidada. Ise oleksid sa pidanud maja maha müüma. Praegu on kinnisvarade ostjaid küllalt.

— Ei! ütles isa metallise häälega. Ta taipas, et Rudolfki ei mõista oma isa sisepiinu. Kaarlike oli maja väärtasi nagu mitte midagi sisse-toov mälestuse. See vana maja pidi saama Haugaste suguvõsa alus-toeks, kust noored lähevad maailma vallutama. Ent juba esimesed, vaevalt udusulist vabanenud rändlinnud, unustasid pesa!

Suurim pettumus helises raugastuva mehe sõnades, kui ta lausus:

— Sul on õigus: maja ei too suurt sisse, aga ta on armas minule ja memmele.

Süüdanud piibu, läks Kaarel õue, kus kuldnokad tülitsesid puuri-varval varblastega. Nende maja ei müü keegi!

Järgneval ööl puhkes naabruses tulikahi. Kohe tekkisid ka jutud, et peremees on kindlustussumma kättesaamiseks maja ise põlema süüdanud. See oli nagu saatuse näpunäide ja pani Kaarli mõtlema. Kandes pääs roimarlikke mõtteid, hakkas Kaarel inimesi kartma. Ta oli ise-ene ees juba karistuseväärne kurjategija. Veel mõni päev oli oksjoni aega ja see viimne lootus ahvatles. Mõttes küpsis kava, kujutluses vilksatas ajuti piltki põlevast majast, kuid käed püsisid endiselt püksitaskus. Kaarlit puudus julgus viimisteks sammudeks. Ta ei pistnud tungalt lakka, ta ei müünud maja.

Ta oli isegi unustanud päeva, mil rahukogus kaheksa teise hulgas müüdi pangavõla katteks Kaarel Hauga kinnisvara.

Kokkuvarisemiseni väsinud, unetuist öist valutavate silmadega istus vana kodus. Oksjon oli kujunenud talle õnnemänguks. Kes võidab... kes ostab? Salajamas südamesopis aga püsis lootus kunagi kui inimesel, et ehk viimisel hetkel mingi ime läbi möödub seekordne karikas. Ta leidis koguni tuhandeid võimalusi, mis võivad takistada oksjoni ära-pidamist.

Oli õhtu. Kevadine oranžvärviline valgus kustus. Taevas oli nagu kangas, millesse koeti sini-musta lõime ja üksikuid kollaseid täppe — tähti, mis seda rohkem helendasid, mida tumedamaks muutus taust.

Mari tuli poest ja õhinal, nagu polekski edasiantav uudis neisse kahesse puutuv, sädistas ta:

— Linakaupmees Maasen on ostnud maja. Kavatsesid siia hakata ehitama uhkeid lina- ja viljaaitu. Munegi hakata vastu võtma.

— Tõhk, sihuke! pigistas Kaarel läbi hammaste. Ta ei mõtelnud midagi, sisemine valu lõhestas ta närvikava. Ta elas üle oma lootuste purunemise viimse järgu. Hiirvaikseina seisid vanad, siis kuuldus pimedast toast Mari häädalavat nuttu.

— ISA! kuhu sa tõttad? hüüdis tütar, peatades uulitsal Kaarlit.

Vana naeris, kavalalt silmi pilgutades.

— Panka... pank... on viimne aeg vekslit pikendamiseks. Mul on varuks uus trikk, millega kõik direktorid lähevad liimi pääle.

Ta naeris ebaharilikult kõvasti.

— Ütle ka mu väimehele, et ma enam allkirju ei anna. Mul on toas samasugune silt nagu advokaatidelgi: „Žiirud ei anna — raha ei laena!“ Kas pole tore! Mis?

— Isa! hüüdis tütar kokkudes. Hirm nõõris ta kõri, muutis näo piinatuks.

— Jäta mind, jäta mind, pomises vana võbisedes... Mul on viimne aeg.

Kühmas, palitu hõlmad lahti, eemaldus Kaarel ning kadus rahva hulka.

Ed. W. Saks

AUGUST PEERNA

ÕIED
Monogravüür

HEINRICH HEINE

1798—1856

Tähtsamaid saksa luuletajaid Goethe ja Schilleri kõrval. Rahvuselt juut. Ta parimaid luuletuskogusid: „Buch der Lieder“.

Näitena Heine luulest avaldame „Ulmkujud“ ja „Lorelei“ — Joh. Aaviku ning „Karl I“ — Jaan Kärneri tõlkes. „Ulmkujude“ (Traumbilder), samuti „Karl I“ tõlkes on eesti keeles esmakordsed. „Lorelei“ on ilmunud juba varemalt mitme luuletaja tõlkes, millest on mainitavad Jakob Tamme ja Grossschmidti omad. „Ulmkujud“ meenutavad Edgar Allan Poe (I. Poo) „Ronka“ (tõlk. G. E. Luiga ja Joh. Aavik ja päälkirja all „Kaaren“ Ants Oras. Vaadatagu 1930-nda a. „Olioni“ nr. 3).

HEINRICH HEINE

Heinrich Heine

Lorelei

*Mis võiks see küll tähendada,
et nukraks läinud mu meel.
Sest muinasloost mitu aast'sada,
uus üha ta minule veel.*

*Õhk jahe, päev kustumas ära
ja vaikne on Reini vool,
mäeharjule kuldase sära
viind õhtupäikese nool.*

*Ja kauneim neitsi on näha
jõe kaldal üleval,
ta pale kui õhtune eha
ja kuldsed juuksed on tal.*

*Need päästab ta viimati valla,
kuldkammil kammib neid siis,
üht laulu lauldes säält alla,
mil imelik hurmav on viis.*

*Ja igatsus metsik siis rinda
jõel asub mehele;
ei vaata ta vete pinda,
vaid kõrgele kaljule.*

*Ma kardan, laev hukkub voos vilus,
vaob sinna, kust naasmist ei,
ja seda kõik lauluga ilus
on teinud Lorelei.*

Kogust „Buch der Lieder“

Tõlk. Johannes Aavik

Ulmkujud

I

Üks ulm, nii õudne, salajas,
mind lõbustas ja kohutas;
näen veelgi pilte koledaid,
täis süda hirmuvärinaid.

Sää! oli aed täis iludust,
kus kõndida mul oli lust;
sää! kaunid lilled õitsetesid,
mis mulle rõõmu valmistid.

Õhk kõlas linnuhelinaist
ja armuviisest magusaist,
päev punav nagu kullatud
ja lilled kirjuks maalitud.

Aroome hoovab rohtudest,
õhk paitav õrnust hõngustest,
kõik särab, helgib, naeratab
ja üha kaunimaks veel saab.

Kesk seda küllust, õitsemist
kaev seisis valgest marmorist,
sää! nägin imbe ilusat,
kes pesi riidet valvakat.

Põsk sulnis, silmad mahedad,
blondjuuksed lokis voogavad,
ja kuigi võõras täiesti,
näib tuttav mulle ometi.

Töö temal jõudsast' edeneb,
neid ise laulu ümised:
„Voola, voola veekene,
lina ruttu puhtaks tee!“

Ta juure astusin siis ma.
„Kas võid sa mulle ütelda,
oh imekaunis neiuke,
see valge riie kellele?“

Ta ütles: „Pea end valmis säe,
su surmasärgi pesen pea.“
Ja kui ta seda ütelnud,
pilt äkki oli haihtunud.

Ja nõidusväel siis seisin ma
kesk süngel metsa üksinda;
puud ulatasid taevani,
ma seisin, juurdlin vaiksesti.

Ja kuula! kostab tumedalt
kui kirvelööke kaugemalt.
Ma ruttan läbi tihniku
ja jõuan välja raismikku.

Kesk seda kohta lagedat
tamm tõstis latva lopsakat.
Ja vaat! mu kallis neiuke
sää! raiub tamme hoolsaste.

Hoop hoobi järgi, vaheta,
tööd saadab tasa lauluga:
„Raiu, raiu, kirveke,
ruttu tee tammkapike.“

Ta juure astusin siis ma:
„Kas võid sa mulle ütelda,
oh imekaunis neiuke,
see tammest kapp on kellele?“

Ta ütles: „Aega vähe mul,
ma surmasarka raiun sull.“
Ja kui ta seda ütelnud,
pilt äkki oli haihtunud.

Mu ümber levis ääretu
nõmm lage, tühi, kahvatu,
ei mõistnud ma, mis minuga,
täis õudusaimust seisin ma.

Ja sammudes sää! edasi,
näen valget kogu äkisti.
Ma ruttan talle lähemall,
ennäe! neid kaunis jälle sää!

Käes temal lai on labidas,
maad sellega ta kaevamas.
Ma vaevalt julgen vaadata:
nii ilus ta, nii õudne ka.

Töö temal jõudsast edeneb,
ta laulu tasa ümised:
„Labidas, lai, terav sa,
kaeva sügavamaks maa!“

Ta juure astusin siis ma:
„Kas võid sa mulle ütelda,
oh imekaunis neiuke,
mis jaoks see auk siin tehakse?“

Ta ütles: „Vait, sest kiire mul,
ma külma hauda kaevan sull!“
Ja kaunis neid kui ütles nii,
auk avanes mull' ammuli.

Kui augu põhja vaatan ma,
mind värin võtab läbista;
siis haa õhe kargasin
ma alaspäi — ja ärkasin.

II

Kord sulnis ulmas vaikselt ööl
mu juure tuli nõidusväel,
jah nõidusväel, mu armsake,
ta tuli minu kambrisse.

Ma vaatlen kuju kauneimat,
ta naeratust nii meeldivat,
nii et mu süda paisus sees,
ja tormiselt mult sõna kees.

„Sa võta, võta kõik, mis mul,
mu kalleima ma annan sull',
kui võin sind saada täiesti
kesköösest kukelauluni.“

Ta pilk siis oli imelik,
nii armas, valus, hingelik,
ja mulle ütles kaunis imb:
„Su hinge õndsus minu hind.“

„Mu elu, oma nooruse
ma annan ära rõõmsaste
su eest, oh neiu inglilik,
kuid jäta mulle taevariik!“

Küll ütlin sõna innuga,
kuid üha kaunim paistab ta,
ja üha ütleb hurmav imb:
„Su hinge õndsus minu hind.“

See sõna tungib võimsasti
mull' üsna hinge põhjani;
kui iha mere rindu saan,
ma hingam vaevalt, hingeldan.

Sääl oli valge inglikoor,
neid ümbritses kui kuldne loor,
nüüd aga ilmub sedamaid
jõuk musti tonte koledaid.

Need inglitega võitlevad
ja eemale need tõrjuvad,
ja viimaks heitlus pöörane
ju haihtunud on udusse.

Ma nõrkemas ju õndsusest,
ma kaisus hoian armukest,
ta surub end mu rinnale,
kuid nägu tal on nutune.

Mu armsaim nutab, miks, tean ka,
ta roosisuud küll suudlen ma.
„Oh jäta, armsaim, pisarad,
mu embusest sa õndsust saad.“

Mu embusest sa õndsust saad —
miks veri äkki tarretad?
Maa pind mu ümber väriseb,
kasm ammutav ses avañeb.

Ja mustast kasmist korraga
must sööstab jõuk sääl karglema;
ei enam minul armukest,
ta haihtund minu embusest.

Sääl tantsib ringi koondunult
must jõuk mu ümber tontlikult;
mind ahistab, mind haarab pea
ja ilkuv naer mul täidab toa.

Ring muutub üha kitsamaks,
naer kõlalt üha õudsemaks:
„Sa andsid hinge õndsuse,
nüüd meie oled jäädvasti.“

III

Ma uinusin nii mureta,
ei mõtteid hädaseid;
sääl tuli ööl ulmkujuna
mu juure kauneim neid.

*Kuningatar Haigus tuli mulle külle,
Suudles palumatult, vägivaldne neid,
Sosistas mu kõrva: „Küllalt, nüüd on küllalt!
Tahad tõusta voodist, kuid ma ütlen „ei!“ ...“*

Ott Kängilaski illustratsioon V. Adamsi luuletusele „Kuningatar Haigus“

Ta oli nõnda imelik,
nii marmorkahvatu,
helk silmis ujus pärlilik,
juus heljus korratu.

Ja tasa, tasa läheneb
see marmorkalbe neid,
mu rinnale ta aseneb,
see marmorkalbe neid.

Kuis valust, õnnest tuksus siis
mu süda leinane.
Ei tuksu, mässä neiu rind,
see on nii külm kui jää.

„Ei tuksu, mässä minu rind,
see on kui jää nii külm,
kuid tuttav mulle armu ind
ja armu võimas ilm.

Ei puneta mu põsk, ei suu,
ei verd kee soonis mul,
kuid mind sa ära võõristu,
ma hell ja anduv sull.“

Ja metsikumalt embas mind,
täis kirgi pööraseid;
sääl laulis kukk — kui ehmund lind
läind marmorkalbe neid.

Kogust „Buch der Lieder“

Tõlk. Joh. Aavik

Heinrich Heine

Karl I

Kesk metsa on miilitöölise hütt,
sääl kuningas süngemeelselt
ning üksinda kiigutab töölislast
ja ümised valukeelselt:

„Eiapopeia, miks kahiseb õlg?
Need lambad, kes määgivad jõud-
[selt —
sa kannad märki otsa ees
ja naerata unes nii õudselt.

Eiapopeia, on kärvanud kass —
su otsa ees selge on tunnus —
saad meheks, kirvest keerutat,
ju võppuvad tammepuud kunnus.

On kadund vanarahvalik usk,
ei usu ju nüüdne sugu —
eiapopeia — suurt jumalat,
ei kuningast peagi lugu.

On kärvanud kass, ja hiirtel on
[rõõm —
me hukka läind kõigi silmas —

eiapopeia — nii taevane võim
kui mina, kuningas ilmas.

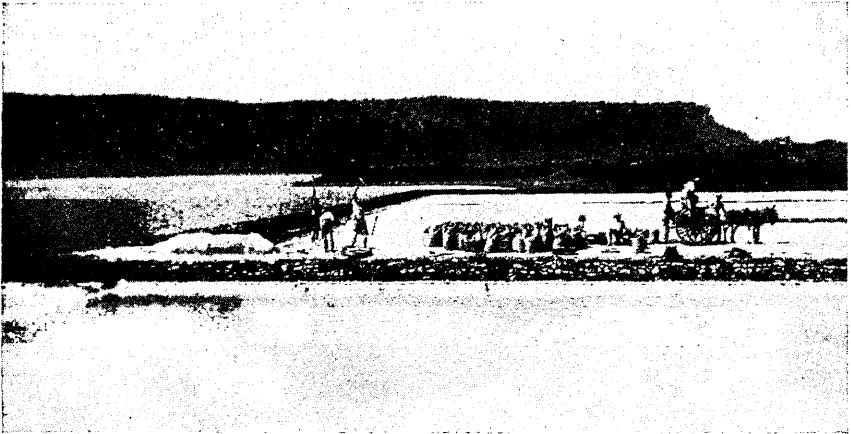
Mul kustub jõud, mu süda nõrk,
päev päevalt kaotab sooja —
eiapopeia — sa töölislaps,
ma tean, sa oled mu pooja.

Mu surmalaul on su hällilaul —
eiapopeia — eks lõika
sa hallid juuksed esiteks mul,
siis kaela lööd raua võika.

Eiapopeia, miks kahiseb õlg —
sa oled pärand riigi
ja maha pää lööd otsast mul —
kass surnud juba niigi.

Eiapopeia, miks kahiseb õlg?
Need lambad, kes määgivad aga.
Kass kärvanud on, ja hiirtel on
[rõõm —
sa maga, mu timukas, maga!“

Tõlk. Jaan Kärner

CURACAO

TÖÖ SOOLAMURRUL

Rudolf Reier

Curacao

Curacao (l. Kürassoo) saar asub Karaiibi meres, Lõuna-Ameerikas, Venetsueela ranna lähedal. Pindala — 1130 km², elanikke 60.000, päälinn — 20.000 elan. Willemstad, majanduslikeks tuluallikeiks petrooleum ja fosfaat.

MEIE 6000-tonniline õlitanklaev „Christian Nikolai Kahan“ näib otsekui olevat uinunud raske, kurnavalt kuuma vaikuse keskele, kuna kogu ümbruse panoraama mingi jõena temast 11-sõlmelisel tunnikiiirusel möödub. Kostab ainult laevanina ees lõikuvat peegelsileda veevälja ühetooniline, uinutav kohin. Taevas on siniviolet ja pilvitu. Üleloomulikult kõikjal kiirgav ja sädelev päikene on muutunud armutuks inkviitoriks, kurnates oma kuumusega viimseid higiraase välja meie lõõtsutavaist kehadest. Õhk virvendab kuumusest saunaleilina, mille rammestava kallistuse eest pole ainustki pääsu.

Ümbruse ääretust ja mahajäetust elustavad vaid sageli veest kerkiavad lendavate kalade parved paari kohmetu, võõra merilinnuga ja üksiku kauge laeva suitsuvinega.

Oleme troopides, vesipükste kodukohas, Karaiibi meres, ja lähene Curacaole, Caracasbaai'le koos meid saatva ahne suureoimulise liivahaiga, hingedes tavaline elevus, mis valdab igat merimeest pärast pikka veereisi, mille viimsed tüütavad päevad on soojendanud joogiveegi leigeks ja läägeks, mis nüüd sulatinana loksub kõikide sisemuses, teinud kõigi suulaed kleepuvalt januseks külma õlle ja suhkrujääitise järele, kurnanud kehad tahtetuiks, jõuetuiks ja lodevaiks, haigestanud silmad ja kõrvetanud nahka läbi õhukese riidetusegi palavikku ja kergesse paistesse. Laevatekk on kuum kui pliidiraud, mis küpsetab jalataldu

isegi läbi paksu saapataldade parknaha. Riided nõrguvad higist, mis eristub kehast peatamatult ja määratul hulgal. Kogu organism nõuab ägedalt protesteerides puhkust ja vaheldust — kas või isegi ainsaks hetkeks.

Ja see puhkus ja vaheldus läheneb. Kella pool neljaks ilmub silma-piirile meie sihtkoht — Curacao hambuline siluett. Kell kuus heidame juba ankrud maalerlikku Caracasbaai'sse ja hetk hiljem on laev köidetud Shelli sadamasilla külge. Kiiresti täitub laevatekk ja kogu ümbrus kätsevatate neegritega. Öngitsejad, puuviljakauplejad, töölised, uudishimulised ja kerjused ja varguse võimaluste otsijad — kes peavad oma kohuseks kõik kergesti kättesaadava ja kergesti äraviidava koristada, alates nõorijuppidest ja tühjadest konservikarpidest ja lõpetades värvi-pintslitega ja saabastega, mis ehk kuskile võivad laokile unustatud olla. Iga tegevuse juures esineb muidugi neegerlik žestikuleerimine ja lärm esikohal.

Ümbrus pakub oma värviohtra iluga toreda pildi. Teravahambulised kaljurahnud ümbruses on kattunud õitsvate väätidega. Rannal päikesekiirtes valgendab ja kiirgab sinna uhutud korallitükkide vööt ja siin-sääl haigutavad müstilised laineist kaljudesse uuristatud koopad või varitsevad fantastilised vee meistertööd — üksikud vahipostidena näivad kaljusambad. Kõikjal tolmusel, janust lõhkend maal kasvab lopsakaid hiiglakaktusi. Ülal kaljurahnu küljel kükitab ähvardava raisakullina igivana, lagunenu röövlõssi torn kõrvuti veidi eemal aralt lömitava, sakilise aiaga piiratud kloostriarnase ehitusega, mis omaltpoolt ümbruse metsikut, mahajäetud ilmet veelgi suurendab. Isegi kolm süsimusta Shelli õlitanki ja kaugelt paistev, aralt rohelistesse peituv helekollaste puumajakeste rühm sulavad ümbruse pilti, nagu oleks nad sündinud ühes siinse kareda, uhkelt metsiku loodusega, selle paratamatu osana.

Teisel pool avardub läbi lahe suu meri, mil liblikaina tantsiskeleb kaks lumivalget purje. Lahe paremal kaldal viib looklev tee mäetipule, mil uhkeldab luitunud, roosakas-valge, suur kõrtsihoone. Vasakul ankrus uinub luigena briti lippu kandev väike, meeldiv, puhas jahtaurik „Madame Butterfly“, ümber salk paatidega askeldavaid kalureid. Haruldaset selge, rohekas vesi otse kihiseb kaladest, kilpkonnadest ja mitmesuguseist muist veeloomadest.

HÄMARDUB kiiresti ja ilutult ja ümbruses ürgavate raadio häälekõvendajaist kostva džäss-muusika ja kuskilt samast lähedusest kostva meloodilise neegritelaulu saatel vajub troopide sametmust, pehme, rusuvalt soe öö üle maailma. Taeva põhjatud sügavused kirendavad tähtsõnajalaõite vilgete ühetoonilisest mängust. Ranna haudmustale foonilegi süttivad üksikud tuled. Eksinud, nõrk tuuleiil tõttab merelt maale, uppudes peaaegu selle hõõguvasse tolmule ja sääl endiselt higistava, rahutult vinskleva, uinuda püüdva elu kannatustesse.

Ükshaaval vaibuvad helid ja kustuvad rannatuled. Müstiline öö võidab uusi ja uusi ohvreid — ja lõpuks valitseb ainuvalitsejana kogu loodust ja elu, ja kaljunurgale ronib laisailmeline, unine kuu kui määratu suur türgi mõök, puistates oma kiirte hõbedaga üle kogu uinuva maa ja uinuva mere.

JÄRGMISEL varahommikul alustan reisi Willemstadi, saare päälinna.

Paksu tolmukorraga kaetud tee otse kihiseb suurist ja väikesist sisalikest. Loodus ümbruses on metsik, karm ja sädelevalt uhke. Rühm määrdunud mehniklasi määrdunud sombreerodega — laiaäärsete õlgaabudega — kärutavad suure jutuga, aga haruldase aeglusega ja ükskõiksusega, jämedat kruusa. Möödub helepunases bluu sis ja kirjuse seelikus klaaspärlitega ohtrasti dekoreeritud tüse neegrinaine, päälael pesukorv, käekõrval kõverate jalgadega plika ja järel karvane, lõõtsutav koeranadi. Kaks tegevuseta, näruseis riideis hiinlast vaidlevad ägedasti millegi üle. Mingisuguse laoruumi ees patseerib ärritunult lumivalgeis, laitmatu puhtais ja pressitud riideis mulati džentlmen, lastes vilet ja keerutades käes poleeritud keppi. Lõpuks leian taksiauto — muidugi neegrist juhiga — ja algab metsik sõit üle suurte kivide ja üle sügavate lohkude, läbi paksu tolmu ja läbi kuumuse, nii et kogu sisemus ähvardab seguneda ja hing peatuda rinnus suurest rappumisest. Kuivanud maa ümbruses näitab kõrbe ilmet, olles kohati kaetud kaktustega ja kohati päris alasti. Paar palmitukka paistavad tõsistena oasidena kaugelt silmi. Kõigest võimalikust materjalist kokkuklopsitud, tugede najal seisvad, paadialuste hüttidena näivad neegritemajad kükitavad siin-sääl kuumas päikeses kui närbuvad seemned. Vilksatame mööda eht jänkilikust kõrtsist — „The American Bar“. Kitsesid, kanu, solgutatud kasse ja nälgivaid koeri näib olevat täis kogu maailm, kõige enam aga maantee. Õhus hõljub imepeent tolmu, mis ebamugavalt täidab nina-sõõrmeid ja silmanurki, krudiseb hambus ja seguneb kogu kehal higiga kleepuvaks saviks. Sirutades hetkeks pää läbi avatud akna välja saan ühelt teeäärteil müürina kasvavate hiiglakaktuste väljaulatuvalt oksalt unustamatu hoobi näkku, mis teeb hetkeks turtsakaks ja täidab kogu parema näo poole okastega kui pindudega. Sellest hoolimata ei vähenda meie põrguvanker kiirust, pidades mind nähtavasti mingisuguseks Tohmaania keisriks, keda on hädasti vaja päästa sest maisest hädaorust. Möödume veel mingisugusest surnuaiast, kus hauakünkaid asendavad ilutud graniit- või tsementsambad, paarist sihvakast politseinikust, kelledest siin üks on alati must ja teine alati valge — ja olemegi Willemstadi kesklinnas.

Lahkun suuri vaevu autost kui agoonias tuigerdav invaliid, liikmed kangestunud, nägu ja käed kohutavalt määrdunud, keel janu tõttu jäänud peatuma suulae külge ja parem näo pool juba kerges paistetuses. Vahva šofföör, nähes mu tõsist olukorda, muigab — rahulolu tõttu, arvan, lööb sõjamehelikult käe kõrva ääre, juhatab palumatult tee lähemani normaalseni arstini, lähemani korralikuni kõrtsini ja samakorralikuni rahavahetatmise kohani, kus kliente ainult üheksakümne protsendi võrd pügatakse, kasseerib „ekstra hää“ sõidu eest kaks dollarit ja lahkub, kui oleks tal tuli kannul.

KAHEDOLLARILISE sõidurahaga ja mõnedollarilise piinaga olen saabunud ühte omapäraseimasse linnakesse meie maamunal. Kohati meenutab ta ehitusviisilt mõnda tüüpilist Rotterdami ehk Amsterdami äärlinnapilti, samas kõrval tunned end olevat aga 1890-ndate

aastate U. S. A. metsikus läänes. Algelised laudehitused algeliste reklaamisiltidega, metsikule läänele tüüpilised kõrtsid, relvadekauplused, juukselõikajad ja vürtsipoed, millede ümbruses ristleb võrdlemisi seiklejailmelisi, romantilistena tunduvaid tüüpe. Kui siit võtta raadiomüra ja liig ohtralt esinevad värvilised raasid, siis saaksime ükskõik kui nõudlikule kullapalaviku filmi lavastavale Hollywoodi ettevõttele esmajärgulise dekoratsiooni. Samal kõrval asub aga veelgi erilisem linnaajagu — n. n. eksootiliste, puht ja segavereliste kodanikkude kvartaal. Pimedail, kitsail ja kõverikkudel tänavail ujub siin ringi lämmastavalt jälke aroome, kuna need siin sõna tõsisel mõttes upuvad jäätiseisse, alates ajalehepaberist ja puuviljakooortest ja lõpetades solgiga ja kasside raibetega. Nende juures pimeduses hiilivad kümned surmatavad, õudselt hõõguvate silmadega solgutatud kaasvennad, kellede ohtrusest hoolimatult vilksatub siin-sääli jultunuid, halle rotte. Hiinlaste *Chop Suly'*dest — söögimajadest — kostub hiinaliku muusika müstiline tingel-tangel, ühest araablase kõrtsist lendavad suure hooga ja põrgukära saatel välja kaks purjus, lallutavat neegrit, kelledele järgneb omal jalgal poolpurjus, tõmmuvereline koljat, kukil peaaegu meelemärkusetuseni jooanud, luksuv, puruksrebitud bluusiga, roosa siidialuspesuga, hästi lokitud juukstega ja värvitud, maniküüritud sõrmeküüntega samavärviline plika ja tuigerdab oma koormaga, kes millegi tõttu tundub ta õena — kõrvaltänavasse. Ühel avatud aknal demonstreerivad end kaks kehvas aluspesus valgenahalist naist ja üle tänava, just nende vastu, poseerub suurte kõrvarõngastega ja klaaspärlitega „illustreeritud“ kohutavalt rasvane neegrikit. Parv neegripõngerjaid tormab mööda, kaks esimest ihualasti, neile järgnevad puumõõkadega relvastatud, tehes kõrvulukustavat sõjakisa. Uksepakul tukub igivana, kortsus ja kõssis hiinlane — arvatavasti mõne lähidusesasuva oopiumiurka ehk mängupõrgu vahipost.

See on Willemstadi mülgas, taudide pesa, õudseim isegi kui Londoni Limehouse, Shanghai Chapei või Rio de Janeiro mõni vastav kvartaal.

Kesklinnal aga on hoopis teine pale. Siin, siledal asfaldil libisevad vaikselt säravad luksusautod kui unelmad. Hispaanialiselt uhked majad on tõmbunud tänavast aupaklikku kaugusesse ja peitunud istutatud rohelusse. Rahvapargis veeretavad lapsevankreid tõmmude ja valgete lastega otse koomiliselt tähtsa ja ülitarga näolised neegribonned, ninadel tavaliselt moodsed prillid à la Harold Lloyd ja vasakus käes mustas köites uued Testamendid. Ühel pingil istub pühalikus tõsiduses kolm nunna kui auvõrast. Teisele pingile on lõõnud endid ankrusse kaks äriinimest — suhkrujäätise kärutaja ja korviga kookospähklike kaupleja, kes nüüd ohkavad võidu ja pühivad energiliselt higitilku laubalt. Kolmandal pingil puhkab rida vanu eidekesi, ajades juttu traditsioonilise politseinike paariga, kelledest üks on must, teine valge ja kellede ülesandeks on nähtavasti härraste rahu valvamine pargis.

Täiesti erinev kõigist eelmainitud kvartaalidest on aga sadama rajoon, mille moodustab sadade õlitankide, küdevate ahjude, laorumide ja torustiku labürint, moodse tehnika põrgu, kus uhkeldab elutu, sünge

raud asjalike nimedega: „Shell, Shell, Shell“ ja „Koninglijke Nederlandsche Oil Compagnie“ ja mille taga laiutub sadam vägevate õli-tanklaevadega ja suurte dokkidega. See on üks Mr. Harry Deterdingi tähtsamaid rahaallikaid, olles ühtlasi terve Curacao saare pääsuuks. mille kaudu sünnib suurim osa selle kaubandust — eksporti ja importi.

NIISIIS: Väike Willemstad evib 5 kontrastilist kvartaali, milles elutsevad paarist kümnest rahvatõust kodanikud, musttuhat rotti ja hiirt, leegion armetuid koeri ja kasse ja mõned eeslid, hobueeslid ja hobused, kus räägitakse ühesuguse soravusega inglise, hispaania, flaami (hollandi) — ja saksa keelt ja osaliselt mitmekümne rahva erikeelt, kus maksuvahendina tarvitatakse nelja rahaväärtust — nimelt U. S. A. dollarit, hollandi floriini (guldnat), inglise naelsterlingut ja curacao floriini — rekord, mille deni vaevalt ükski teine nii sama suur linn küü-nib. Poliitiliselt valitseb siin Holland, majanduslikult aga U. S. A. ja Suur-Britannia. Õlu on importeeritud Saksamaalt, maitseb aga kui kibe, läila tubakavesi. Suhkrujäätis ega joogivesi ei kõlba kuhugile ja kõik sõidud nii omnibustel kui ka sadamalaevadel on hinnata, kusjuures sadamalaevad veel ainsamaks kohaks on, kus valgete ja eksootiliste rahvaste vaheline „demokraatia“ end veel läbilõõnud ei ole — kuna nad valgeid erijaoskondades sõidutavad. Muide on aga demokraatia ja kord niivõrd kõva, et näiteks, öeldes sakslastele: „Sa kuradi sakslane!“ saad sa umbes 2 nädalat isikliku sõimu eest, ütled sa aga neegrile: „Sa kuradi neeger!“ tuleb sulle vähemalt kuu kraesse — raasi söimamise eest. Ja teine tõsiselt odav lõbu — maksuta sõitude kõrvall — on siinse kuulsa rummijoomine. Siinne rumm on tuntud väga laialdaselt erinime „Curacao“ all. Samuti olevat ka, kõrvallõbuna eestlasele, siit aastaid paar või nii tagasi isegi puhastverd eesti tuletikke saadaval olnud — produtseeritud muidugi õndsas Kreugeri rahadega.

PÄÄLE vägeva filmi vahvast ja osavast Tom Mixist, cowboyste kuningast, ja ta kangelanna Jeanne'i truudusest ja ilust, missugune protseduur kõik kaubakastidest ja papist üleslõõdud dekoratsioonide taustal sündis, mille vältel keegi väga vaimustatud ja nähtavasti ka väga helde gentleman umbes pool kilo rosintaid ja mandleid hajameelselt mu kraesse pillas — ehk puistas — ja keegi saladuslik Nat Pinkerton mind müstilisest pimedusest hiina pähkli koortega pommitas ja missuguse õilsa naudingul lõpul väljaminekul ühe banaani koore otsa libisesin, enda põlve, küünarnuki ja ninaluu ära pörutasin ja ühe auväärsse vanema hollandi daami põlsumuhtuks minestasin ja pääle terve seeria kõiksuguste üllatavate kurioosumite ja kummaliste seikluste, missugused juhtusid veel enne seda ja pärast seda ja selle vältel, ostsin guldeni eest hiiglasuure puntra banaane ning alustasin seikluse kodupoole. Valisin seekordseks liiklemisvahendiks odavama lõbumasina kui varem — nimelt autobuse, peitsin enda banaanid pingi alla ning algas uus põrgusõit, peaaegu koledam eelmisest. Kuna oli juba pime, autobus oli kiilutud äärmuseni täis ja kaks meest mu vastas suitsetasid suurel mõnol vängeid sigareid. Saabudes kohale Caracasbaa'sse, selgus ka seikluse lõppkord: mu vaesed banaanid olid rappunud teel mõistli-

kuks pudruks, oli suurelt osalt määratud mu tuliutele tennisepükstele ja valgest lakknahast kingadele, enamuses aga lagunenu pingi alla laiaili sünnitama kohutavat korrupsiooni. Sääli jätsin diplomaatlikult kogu selle probleemi osa ühes banaanipudruga šoffööri lahendada ja komberdasin kuidagi omal jõul tagasi laeva, kuigi kogu mu kondikava tundus äärmisest rappumisest koost lagunenu olevat, keegi autobuses mu taskuuri osavasti oli sisse nüskinud ja mu vasaku ja parema näo- poolte vahetamine hoopis eriliseks oli kujunenud: vasak määratud, parem paistetatud.

JÄRGNEVAKS hommikuks saabus ka meeskond korralikus paadimarsis Caracaobaai kõrtsist, kus oli ohverdatud Bachusele täpselt üks päev ja üks öö, täpselt selgeist pädest kuni *delirium tremens'*ini. Selgus, et kogu jõuk oli kõrtsist lahkudes sattunud kogemata võõrasse garderoobi, kust oli võetud kaasa võõraid mütsi, võõraid kalosse, oht- rasti soolatoose ja lauanuge, kolm õllepudeli põhja, üks pudel tinti, üks päts leiba, üks viulipoogen, üks põrandahari, peotäis malepulki ja üks hiiglasuur U. S. A. lipp, mis kõik, võrreldes mahajäetud mütsi- dega, kuubedega ja mitme saja guldeni rahaga, oli kahetsemiseväär- t väike saak.

Puudus aga aeg vahetuskauba uuestisobitamiseks ja asjade klaari- miseks. Ja varem kui politseigi suutis vastulöögiks organiseerida, olime juba oma õli- ja joobnute koormaga kaugel merel ja Curacao si- luett vajus kaugemale ja kaugemale meie selja taha.

Rudolf Reier

CURACAO

VAADE CARACASBAAI JUUREST

Talumaja, kus elas Laksi Tõnis

Joosep Kiiss

Mälestusi Laksi Tõnisest

ALATSKIVILANE Laksi Tõnis sümboliseerib kaju, kes eestlase elujärge parandada tahtes, võitles kogu valla eest viimset võitlust mõisa orjuse vastu. Oma surmaga raius see mees lõplikult puruks mustad mineviku köidikud ning viis ühes enesega hauda, mis oli haua osa — pimeduse. Algas uus elu: eestlane võis hakata maad omandama ja haridust saama, mis kõik enne seda oli talle üsna kättesaamatu. Tõnise surmast möödunud 70 aastat näitavad, kui palju on selle aja jooksul meie rahvas arenenud: ta on saamas kultuurrahvaks!

Olen isiklikult kokku puutunud Laksi Tõnisega ja tahaksin meel-
sasti jagada lugejaga oma mälestusi mehest — nii, kuidas tema ja ta aeg minu mälu säilinud. Öeldagu ja arvatagu Tõnisest mis tahes — üks jääb tõeks: kui mõistame hinnata oma inimest, siis on võõrastelgi põhjust austada meid ja meie püüdeid.

Laksi Tõnis elas „Metsakivil“ oma isaisade talus. Praegu on selle talu omanikuks Kaarel Kütt. Teoorjuse päivil kandis talu „Laksi“ nime. Minu isa talu oli „Laksi“ taluga kõrvuti, ainult roika-aed oli kahe talu õue vahel, kusjuures õue väravadki olid kõrvuti. Põllud asetsesid vaheldamisi, nagu see oli kõikjal nii enne maamöötmist ja kruntiajamist. Ühine oli kahe talu jõeäärne heinamaa. Hein tehti siin mõlema pere poolt ära, kuiva heina saod jaotati pooleks.

Mul on selgesti meeles — nagu oleks see alles möödunud aastal olnud — üks helge suvepäeva hommik, mil toast väljudes nägin meie tareläve ees seismas Laksi Tõnist. See oli elurõõmsa pilguga, parajat

kasvu, sirge, väikese lõuahabemega mees. Paled olid habemest hoolikalt puhtaks aetud. Juuksed ja silmakulmud olid tal mustad.

Tõnise soovil kutsusin oma isa õue. „Tõin täna mõisast uue seitungi,“ ütles Tõnis minu isale, „annan sulle ka lugeda. Nüüd aga, üleaedne, võta minu pere ka oma hoole ning katsu luhast hein üles võtta. Mina täna aega ei saa, mõisas on kohtupäev.“

Isa vastas: „Kui vihma ei tule, siis on hein õhtuks koos.“ Ütles ning läks tagasi kambrisse korraldusi tegema toidumoonna valmisseadmise asjus.

Tõnis läks õuevärava juure, kuhu talle hobune järele viidi, istus vankri ja sõitis ära.

Kui keskhommik söödud, mindi — mõlema talu peres kokku 11 inimest — teele, naistel seljas rehad, meestel leivakotid ja piimalähkrid. Mina läksin teistele joostes järele. Olin siis 12-aastane.

Heinamaa ei olnud kaugel, nii umb. 2 kilomeetrit talust eemal. Parajasti kui hein üles löödud, tuli ka Tõnis meie juure.

„Noh,“ imestas isa, „pidid mõisas kohut pidama, nüüd aga —“

Tõnis vaatas ringi, käskis heinalistel rehad ära panna ja pikali heita ning seletas siis:

„Saksad on omavahel tülis. Kasak tuli kohtutoa uktsel vastu ja käskis mul minna kirjutaja juure. Kirjutaja rääkis, kuidas parun lasknud teda eile kutsuda ja kuidas siis hakanud nurisema ja tülitsema sellepärast, et kirjutaja vallarahvaga liiga sõbralikult ümber käivat ja kõik edasi rääkivat, mis mõisas kuulda. Ahvardanud kirjutajat kepigagi. Pahanenud kirjutaja on vastanud, et ta ei ole koer ning ütelnud oma koha üles. Siis rääkis, kuidas parun lasknud kõik paremad peremeeste põllud ja heinamaad maamõõtjal mõisa külge mõõta ja külad lahutada. Ka see meie heinamaa olevat mõisa külge võetud. Võib-olla teeme nüüd siin viimset korda heina... Juba meie esivanemad töötasid siin, nüüd võetakse meie heinamaa ära. Elu läheb üha kibedamaks ja kitsamaks. Asjad on halvad. Kirjutaja ütles, et Tallinnamaalt minevat rahvast Krimmi. Ega meil ka vististi teist teed üle ei jää.“

Peremehed rääkisid veel midagi, tõusid siis üles, katsusid käega heinu ning leidsid, et „juba kõlbab saadu panna“. Võeti rehad ja hakati loogu võtma. Mina hakkasin Laksi Tõnise toodud *Perno Postimeest* lugema.

Sel suvel elati ometi vana viisi edasi, käidi mõisas teol — heina ja vilja kokku panemas, rehel, kartuleid võtmas ja kõiki teisi mõisa töid käsu kohaselt tegemas. Kui tuli külakubjas käsku andma, siis ta ei tulnudki talu õue, vaid jäi värava taha seisma ning tõmbas kepiga, mis tal alati käes oli, risti üle värava varbade nii, et kogu õu ja hooned plärisesisid ning koerad seda kuuldes haukudes väravale jooksid. Talurahvas teadis otsekohe, et külakubjas väraval. Kõvasti kisendades nõudis ta peremeest või perenaist, et temale teatavaks teha järgmise nädala kohustusi, mis talul mõisale tuli täita. Praegugi imestan, kuidas kupjal ja peremehel mõisast saadud käsud mees seisis, sest harilikult kumbki ei mõistnud ju kirjutada ega lugeda! Iga talu jaoks oli teo-pulk, kuhu teopäevad päälle lõigati; teo-pulk oli ligi arssina-pikune, pikuti pooleks lõigatud. Pool pulka seisis mõisas, pool peremehe käes.

Käske oli palju ning säärase nimelega, et praegusaja inimesed lihtsalt ei saa arugi nende tähendusest.

Näiteks anti kevadpoolse suvel käsk: Teomees oma hobuse ja adraga homseks mõisa väljale kündma, vaim (naine) Otimetsa haokubusid tegema. Järgmisel nädalal olgu mõisa hein tehtud. Juuli- ja augustikuu käsk: Homme Vanamõisa väljale rukkeid lõikama, teomees hobuse ja äkkega Peatskivi poolsele väljale äestama, aga kui äkkel vähem kui 25 pindu on, siis lõhub kubjas äkke ära ning saadab sinu sulase koju tagasi, seda pea meeles! Sügisepoolse suvel anti käsk: Teomees hobusega mõisa rehe juure „helejiid“ sisse vedama, vaim haganaid kasima; või jälle: teomees hobusega mõisa kartuleid keldri vedama, kaks vaimu kaheks päevaks mõisa kartuleid võtma. Mihklipäeva-aegsed käsud: Homme jala-teomees mõisa rehe juure linu kolkima, vaim linu ropsima, kohtu-kotid ja lõngad aga olgu tuleval nädalal viidud, samuti mõisa lehmalojad. Talvel: Tulevaks nädalaks olgu täismees viinakotta saadetud, täiskorra tüdruk Vanamõisa lautade juure karja talitama terveks nädalaks. Ja teinekord: Teomees peab kolmeks päevaks hobuse ja reega minema mõisa heinu ja puid vedama.

Talukohtade suurust loeti teopäevade arvu järele. Laksi Tõnise ja minu isa talud olid nelja-päeva kohad, seega pidid nad aasta läbi neli päeva nädalaks mõisat orjama. Mõisale heinategu ja vilja kokkupanekut päevade hulka ei arvatud, seda mõõtis vakamaade viisi kubjas latiga kätte igal hommikul, kui peremees oma perega mõisaväljale tööle läks. Kõige väiksemad talud Alatskivil olid kolme-päeva talud, kõige suuremaid kuue-päeva talusid oli ainult kaks, teised olid vahepäälised.

Talvel, pääle jõulu, ühel õhtul, kui juba söönud olime, pani minu isa ennast riidesse ja ütles, et läheb Laksile. Meie ei saanud veel magama minna, kui Laksi Tõnise poeg Kaarel tuppa astus ning „tõiste vanaema“ kiiresti temaga kaasa minna palus. Nagu lapsed kõik on uudishimulised, nii ka mina tahtsin teada, mis Laksil sünnib. Vanaema võttiski mind ühes.

Laksi rehetares oli hulk mehi, mõned istumas poluti ääre pääl (mis rehetare tagumise seinaga juure pererahva magamise tarvis igas talus tehti). Tõnise säng oli ahju ees nurgas. Sel voodil istus Tõnise naine oma tütre Liisaga. Minu vanaema istus nende kahe vahele. Mind nähes isa vaatas etteheitvalt vanaemale, küsides, miks ta lapse kaasa tõi.

„Või veel laps,“ ütles Tõnis, „poisil juba piibel läbi loetud, nüüd ei anna mulle aega lehte ära lugeda, mis iga reede mõisast toon, iga laupäev tuleb aga palvega, et, onuke, anna mulle jälle seda *Perno Postimeest* lugeda...“ Minu poole pöördudes lausus ta: „Täna oma vanaema, kes sulle nii noorelt lugemise ära õpetas. Tule istu ahju kõrvale paku otsa ja võta tule süütamine oma hooleks, kodus oled alati see ametimees.“ Istusin ahju kõrvale paku otsa ning panin kaks peergu korraga põlema. Siis läks Tõnis kambri, tõi säält ühe süllapikkuse pingi, asetask selle kesk tuba, istus ja soovitas teistelgi tema kõrvale istuda, sest siin olevat parem kui poluti äärel. Ja ütles siis: „Hakkame siis asjaga kohe pääle, sest homme hommikul on meie hulgast mitmelgi mõisa tööleminek. Ja nüüd ütlen veel, et kui hakkate kõnelema, siis mitte korraga nagu kõrtsis. Noh, Lahe mehed, mis teie arvate Krimmi rändamisest?“

Pikk mees tõusis teiste hulgast püsti ja kui nägi, et kõik jäid istuma, siis hakkas rääkima.

„Vai mis meilgi arvata on,“ algas ta, „peame ikka kuhugi uut isa-

maad otsima minema, ega siiajäämist küll enam loota ole, sest Kestlahe ja Laheküla asemele tehakse karjamõisa. Need inimesed, kes sääl on mitu põlve elanud, mingu nüüd vai Peipsi. Esmalt, kui kuulsime, et küla laiali aetavat, arvasime, et see on tühi jutt, mõtlesime, et kes ometi küla tohib ära lahutada, aga enne jõulu, kui kihelkonnakohtunik liisuvõtmise ajal käis Alatskivil, kutsuti mõisa kõik need peremehed ja popsid, kelle maad ja majaanemad mõisamaa külge võeti, kutsuti nimepidi ette ja kirjutati üles kõik kohalviibijad. „Pange nüüd hästi tähele, mis ma teile räägin,“ ütles kohtu-härra. „Paruni-härra on keisri loaga teie maad mõisa külge lasknud mõõta ja Rupsi karjamõisa selle eest taludeks lasknud teha. Kevadel aasta pärast peate oma taludest lahkuma. Paruni-härra annab teile rohkem kui aasta aega omaale uue elukoha otsimiseks. Kes hakkab vastu, saab kõvasti karistatud. Kõik hooned tulevad hoida terved, sest need on paruni-härra omad. Kirjutage nüüd nimi alla teatele, et olete ülesütlemist kuulnud!“ — „Meie ei mõis-
tagi kirjutada,“ ütles Trässa Toomas. — „Kui kirjutada ei mõista, siis tehke kolm risti!“ käratas kohtu-härra. Mis muud kui tegime ristid. Ja nüüd peame mööda maailma hulkuma minema. Elu on siin väljakannatamata. Kirjutame palvekiri kubernerile, et ta lubaks meil Krimmi asuda! Murtud südamega ja silmaveega peame isamaalt lahkuma, aga muud nõu enam ei ole!“ Kõneleja vaikis ja istus siis pingile.

„Kõik on õige, vend, mis sa rääkisid,“ võttis sõna Tõnis, „siiajäämist küll tõesti enam ei ole neil, kelle maad parun ära võtab. Kellele on meil oma häda kaevata!? Jumal on kõrgel, keiser kaugel, ja siinsed kohtu-härrad on puha kõik saksa mõisnikud...“

Tõnise sõnade järele koosolijad ohkasid nii valjusti, et tundus toas otsekui tuulepuhangut. Selle järele saabus üldine vaikus. Tükk aega ei olnud kuulda muud kui ritsika laulu.

Järgneb

Praeguse Laksi talu elamu. Vasakul istumas Tõnise kaasaegsest nooruslikult erk autor Joosep Kiiss, Seletuse vanaperemees, tema kõrval — Laksi talu praegune peremees Kaarel Kütt

LUKSEMBURG

*Elanike arvult veerandi võrra väiksem Tartust, suurlinlikum aga
Tallinnastki*

Herbert Haljaspõld

Luksemburgi suurhertsogkond

Piik väikese maa suure ajalukku

ETNOGRAAFILISELT kuulub väike — 300.000 elanikuga — Luksemburgi suurhertsogkond Lotringi rühma. Sama geograafiline konfiguratsioon, samad maastikud, sama taevast, samad geoloogilised lademed — eks see kõik ole mõjustanud sama raassi. Tõeliselt on see raass paljude segus, mis siin üksteisele on järgnenud. Arheoloogiliste avastuste põhjal võib üsna kindlasti oletada, et 2000 aastat enne meie praegust ajaarvamist asusid praeguse Luksemburgi pinnal liguurid, nagu nad asusid mujalgi Reini ja Maasi vahel. Pärast neid, s. o. pärast nende tagasitõrjumist, hajutamist või hävitamist, mis tähendasid tookordseis oludes rändliikumist ja sõda — asusid nende asemele keldid, kellest said niihästi luksemburglaste kui ka prantslaste esivanemad; varsti latiniseerituina asusid need rooma tsivilisatsiooni levitamisele. See gallo-rooma ajastu tähendas niihästi Prantsusmaal kui Luksemburgis tsivilisatsiooni õitsengut; sellest tunnistavad praegugi veel arvukad mälestusmärgid. Germaani suguharude, eriti frankide, sissetung hävitas peaaegu täielikult selle gallo-rooma tsivilisatsiooni. Maa, millest hiljem pidi tekkima Luksemburg, jagunes alates sellest hetkest kaheks erinevaks, aga siiski ühiseks pooleks, kus valitsesid samad kombad, jatkus sama veri, jatkus sama algupära, aga seisis kõrvuti kaks erinevat keelt: ühest küljest Reini-bassein germaanid murdekeelega, teisest küljest Moo-

seli-bassein, kus kõneldi latiniseeritud keelt, millest hiljem pidi tekkima prantsuse keel. Kuid mõlemal pool seda eraldavat keeleahelikku mõttemaailm jääb samaks; nii siin kui sääl luksemburglane on säilitanud gallo-rooma hinge, ja saksaline maailmavaade pole kunagi pääsnud üle Mooseli-jõe.

Ajalooliselt Luksemburg on kuulunud Karl Suure riiki ja kaasa teinud Lotringi saatuse. Iseseisva Luksemburgi algmed ulatuvad tagasi umbes aastasse 1000 p. Kr. ja on enam-vähem legendaarsed, samuti nagu seda on too krahv Siegfried, Ardenni krahv, kes olevat Luksemburgi dünastia rajaja. Tema järeletulijate all näeme seda, mida võiks kutsuda Luksemburgi võimuks. Luksemburg on üldiselt prantsuslik, ja temasse kuuluvad mitte ainult need 2500 ruutkilomeetrit, mida me tunneme praegu Luksemburgi suurhertsogkonna nime all, vaid pääleselle veel terve Luksemburgi provints Belgias ja maa-ala Metzist Sedanini, Mooselimaal Thionville'i, Serckiga, s. o. n. n. prantsuse Luksemburg, kui ka Mooseli praegu Saksale kuuluv parempoolne kallas ühes Ardennidega Trierist Liège'i väravateni... See oli maa, mis tookord kuulus Luksemburgile, maa, kus praegu asub kokku umbes 4 miljonit elanikku.

Keeleks oli siin prantsuse idioom. Aastast 1200 kuni a. 1350-ni ja kaugemalegi oli prantsuse keel Luksemburgi arhiivide keeleks ja pääleseda tarvitasid teda koduse keelena $\frac{4}{5}$ elanikkonnast.

Samal ajal on Luksemburgi poliitiline tähtsus suur. Praegune Tšehhoslovakkia, tookordne Böömimaa, valib endale siit kuninga, ja saksa rahvusest püha Rooma riiki keisreid... Ja huvitav on, et need Luksemburgi krahvid, kes on Böömi kuningad ja Saksamaa keisrid — kas teadlikult või kogemata — on ühtlasi prantsuse mõju istutajad Kesk-Euroopasse: Heinrich VII, Luksemburgi krahv ja Saksamaa keiser, kes end Karl Suure eeskujul laseb kroonida Roomas, on üles kasvanud prantsuse õukonnas ega oska saksa keeltki; ta kirjutab ladina keelt ja räägib ainult prantsuse keelt. Ta poeg, Jan Pime, Böömimaa kuningas ja Luksemburgi krahv, on Prantsusmaa kuninga Philippe de Valois parim sõber ja ühes 50 luksemburgi rüütliga läheb ta Crécy juures surema Prantsusmaa eest. Üks ta poegadest, Karl, Saksamaa keiser ja Luksemburgi hertsog, võitleb samuti Crécy juures Prantsusmaa eest; teine — Venceslav, Luksemburgi valitsev hertsog — kuulub Prantsusmaa parimate trubaduuride hulka.

Kuid ei olda karistamata põlvest põlve Saksamaa keiser: viimne keiser Luksemburgi dünastiast on juba vaba igasugusest prantsuse mõjust. Luksemburgis endas tõuseb see mõju seda paremini uuesti esile, kui maa läheb Prantsusmaa dünastia (Louis XI) kätte, kes oma õigused hiljem üle annab Burgundile (Bourgogne). Alul Filipp Ilus, siis Karl Hulljulge, on prantsuse valitsejad, kes võisid määrata Luksemburgi saatust, ja maa täieliselt oli Burgundi hertsogiriigi osa, mis oli üksvahe kõige jõukamaks ja võib-olla ka kõige võimsamaks riigiks Euroopas.

Karl Hulljulge surmaga, kes jättis maha vaid tütre (Marie de Bourgogne), kes abiellus Saksamaa keisri Maximilianiga, läks Luksemburg teiste Burgundi hertsogile kuulunud maadega Saksa keisririigi omaks.

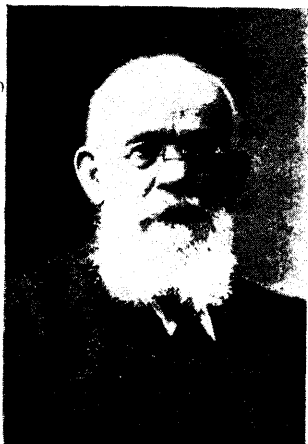
Kõik see oli sündinud feodaalõiguse alusel. Teiste sõnadega: Luksemburgile jäi siiski alles oma riikkondsus, Burgundi hertsog oli olnud ühtlasi Luksemburgi hertsog, Saksamaa keiser Maximilian oli nüüd edasi ka Luksemburgi hertsog.

Võiks ütelda, et poliitiliselt polnud Luksemburg Saksa keiserrigi osa. Ta oli lihtsalt Austria dünastia isiklik vara. Sellisena päris tema Karl V sündides ja pärandas ta ühes Hispaania Madalmaadega oma pojale Felipele, kes oli Hispaania kuningas. Samal alusel võis Louis XIV Pürenees-lepingust saadik nõuda Luksemburgi kui oma naise Marie-Thérèse'i omandit. Sellele päranduseõigusele lisandus teine — tunduvalt reaalsem: vallutuseõigus, ja tänu viimasele oli Luksemburg a. 1684 kuni 1698-ni Prantsusmaa osa. Kui Louis XIV pojapoeg Anjou hertsog astus Hispaania troonile, siis sai Austria tagasi Luksemburgi; nii jäi see kuni 1795. aastani, kus Austriale kuulusid mitte ainult praegune suurhertsogkond, vaid veel kogu Belgia provints Luksemburg ja n. n. Eiffelimaad (praegusest Saksast). 1795. a. sattus Luksemburg uuesti Prantsusmaa alla, mida hiljem kinnitas Campo Formio leping. Siin kandis endine hertsogkond metsade-departemangu (*Département des Forêts*) nime, ja sellisena jagas ta kõiki vabariigi ja keiserrigi muresid-rõõme.

1814. a. Pariisi leping võttis Luksemburgilt idapool Mooselit ja põhjapool Sauerit asuvad maad ja andis need Preisile. Ülejäänud osa, s. o. praegune suurhertsogkond ja Belgia provints Luksemburg ülendati suurhertsogkonnaks ja liideti n. n. Madalmaadega, mis teatavasti koosnesid Hollandist ja Belgiast. Kuid samal ajal — Viini kongressil — tehti Luksemburg Saksa riikidele osaks ja, hoolimata tookordsete luksemburglaste vihast, anti talle preisi garnisongi. Maa oli tookord tõesti eriskummaline hunnik segadusi: riikkondsuselt luksemburgi, keelelt poolsaksa, poolprantsuse, administratsioonilt hollandi, veendumuselt belgia, suveräänsuse-kuuluvuselt Madalmaade kuninga, mingisuguse ebamäärase poliitilise sideme tõttu. Saksa oma, kus oli oma rahvuslik, niinimetatud belgia sõjavägi ja pääle selle preisi garnison; majanduslikult ja tolli mõttes oli maa liidetud Hollandi ja Belgiaga, kuna Saksast teda lahutas tihe tollivöö; ametlikuks keeleks oli prantsuse, kuid korrespondeeriti Haagiga hollandi keeles; kuberneriks oli endine prantsuse prefekt ja senaator, kes oli sündinud Preisimaal ja naturaliseeritud luksemburglane.

Siis tuli belgia revolutsioon a. 1830. Luksemburgi suurhertsogkond võttis sellest osa Hollandi vastu. Ta päälinna elanikud pidid aga pidama rahu, sest sääl valitses preisi garnison. Nüüd tekkis endistele lisaks uus kummaline seisukord: Luksemburgi linn, mis oli sunnitud jääma ustavaks Madalmaade kuningale-suurhertsogile, on päälinn ilma maata, ja Luksemburgi maa, mis oli koos Belgia Hollandi vastu, oli maa ilma päälinnata.

1839. a. lepinguga muudeti Luksemburgi piire veel kord: kolm veerandit ta maa-alast ja rahvastikust, kogu prantsuskeelne osa, läks Belgiale, ja Luksemburgi suurhertsogkonnaks arvati vaid see jäänus, kus kõneldi saksa keelele sarnast murret.

*Dr. phil. nat. JULIUS
v. KENNEL*
*Selgrootute zooloogia pro-
fessor 1920—1931*

Dr. jur. DAVID GRIMM
*Rooma õiguse korraline
professor alates a. 1927*

See kõik pole aga eksitanud luksemburglasi säilitamast prantsuse keelele seda tähtsust, mis tal oli siis, kui kolm veerandit maast olid alles prantsuslikud, ja praegugi on siin prantsuse keel mitte ainult administratsioonikeeleks ja vaimse eliidi idioomiks, vaid ta on kogu rahva teiseks emakeeleks.

Lisame juure, et a. 1867 Napoleon III-nda ja Prantsusmaa vahele-astumine katkestas Viini kongressi poolt loodud viimsed sidemed Luksemburgi ja Saksamaa vahel sellega, et kaotati preisi garnison. A. 1918 võis Luksemburg välja astuda Saksa tolliunioonistki ja liituda Belgiaga majandusliiduks. Nii on nüüd Luksemburgil kõik võimalused jätkata arengut lääne suunas, kuhu alati on sihtinud ta majanduslik ja vaimne elu.

*

Eestlasena seistes siin prantsuse-saksa piirimail mõistad kord jällegi prantsuse kultuuri võitvat üleolekut; kui iseseisevgi maa oma saksa-lisele rahvale leiab tuge vaid Prantsusmaalt ega taha kuuldagi Saksamaa mõjust, siis peab seda enam mõistetakse olema Elsassi ja Lotringi sakslaste prantsuse sõbralikkus. Asjata oleks meil tähelepanu kinkida sakslaste ässitavale propagandale vägivallast, mis sündivat Prantsusmaa tagasivõidetud osades, — niikaua kui naabruses asuv iseseisev saksa-riik ilma iga sunduseta võtab omaks prantsusliku kultuuri hüved ja on sellest saanud ainult kasu, niivõrra kasu, et sellest tõigast põiklevad häbelikult kõrvale kõik pangermanistlikud prohvetid.

Luksemburgis

Herbert Haljaspõld

Uue Kunstnike Koonduse III järjekordne kunstinäitus

MEIL tegutsevate nelja vanema kunstnike organisatsiooniga on liitunud viimasel ajal (alates 9. 1928) viies: *Uus Kunstnike Koondus*, mis seni on korraldanud kolm kunstinäitust. Selle koonduse koosseis pole just arvukas, võrreldes meie vastavate suuremate organisatsiooniga, kuid küllalt isikuterikas, et suuta korraldada enam-vähem rahuldava ulatuse ja nivooga kunstinäitusi. Käesolev tema III-as kunstinäitus kahtlematult näitab selle organisatsiooni sisulise erikaalu tõusu: näib juure tulnud olevat noori, kes avaldavad loomupärast annet. Aga üle tulnud siia on ka vanu, kelle võimed leidnud märkimist kas nii või teistsiti mujal.

Hiljutisel *U. K. Koonduse* näitusel esines 16 nime ligi 120 numbri all. Väljapanekud täitsid sihtkapitali piiratud ruumid.

Esinejaist *M. A n a n i č* oli välja pannud kaks maali, natüürmordi ja ühe portree. *A. natüürmortide* alal pole nõrgemaid meie kunstnike seas. Tal on naiselikku koloriidivärskest. *O. E s l o n* esineb arvuka kogu suurepinnaliste maalingutega. Ta on kasutanud aineiks Tallinna, Pireta ja mõnede meie maakohtade motiive, lisaks ka Pompeid. *E.* maalib laia pintsliõmbeaga. Tema värviskaala on võrdlemisi lai, värv värske, kuid ta pole seejuures eriti sügav. Ei saa aga salata *E.* kunstilisi võimeid, mis teistes oludes võib-olla oleksid suutelised andma enam-väärtuslikku.

O. F u n k, keda oleme võinud jälgida kunstiõpilasena, esineb kolme maalinguga, mis tehniliselt küll veel mõjuvama küpsuseta. *A. H e f f t l e r* nähtavasti areneb ja küpseb, sest tema *Natüürmort* on üsna viimisteldud stuudium, kuna *Gladioolid* ei sisalda veel erilisi maalilisi voorusi, kuigi värskes koloriidis ja laias võttes läbi viidud. *V. K a n g r o - P o o l i* maalinguist tõstaksin välja *Köögis*, mis maalitud küllaldase ilmerikkusega. Ei puudu ilme ka tema *Joonistusel*, kuigi siin joonistuslik külg jätab soovida. *J. K o l u m b u s e* kaks maalingut on õpilaslikult algelised, kuid läbi viidud julgusega. *M. M i i k m a n*, eelmise kõrval samase eelharidusega, esineb aga tunduvalt küpsemana; tema *Lapse pää* on näituse parim portreeiline visand. *V. N e u e n d o r f f* maalib kohati väga huvitavalt; tema koloriit üksikuis tõis on kaunis tihegi, aga samas toodab ta ka ilmevaeseid maalinguid: tema *Tallinna motiivil* võib peatuda, tema *Maastik* koloriidilt on tihe jne. *B. O t t e n b e r g* on pannud välja 35 maalingut väiksemas ja suuremas formaadis. Tunname Ottenbergi kui maalitehnilise külje valdajat, kes objektiivselt suhtub oma ainesse, s. o. ta maalib looduspilte, -vaateid nii, nagu need kõrvaltvaatajale näivad, sattumata seejuures subjektiivsusse, kaaselamusisse. Säärasel meetodil on oma nõrkusi ja voorusi. Sääraselt maalitud töö võib vaatajale tutvustada objektiivselt erimaid, vaateid, aga samas see võib tunduda kuidagi kuivana. Käesolev esitus kinnitab öeldut: kunstnik n. ü. tutvustab meid huvitavate Norra maastike-, Soome saarestike-vaadetega ja kodumaa üksikkohtadega, kuid kunstnik on jäänud kohati liialt objektiivseks, ja see on tulnud kahjuks, vähemalt tundub see Ottenbergi suurmaalingute puhul. Väiksemais tõis, kus kompositsioon kokkusurutum, tundub *B. Ottenberg* üsna küpsena ja vastuvõetavana. *V e e r a P a r h o m e n k o - B o r c h e r t* nähtavasti veel etüüditseb, kuid ta evib kultuurse maitse, arvestades tema väljapanud maalinguid. *A. P l a t h* maalib tunduva ekspressiivsusega. Tema *Samariitlane* on näituse huvitavamaid kompositsioone. *Põlatud* on küll käsitluselt liialt robüst. *Plath* arenedes kindlasti võib kord omandada laiemat tunnustust nõudleva koha meie kunstnike peres. *E. R o t b e r g* maalingud ei ärata küll erilist tähelepanu. *A. R o o t - K a l a š - n i k o v a* maalib nähtavasti suure innuga; ta oskab leida huvitavaid ja sisurikakaid aineid, kuid ta maalitehniline külg jätab soovida. Ta on rahuldav siis, mil maalib eskiislikult, kuid detailselt väljatöötatud kompositsioones jääks paljugi soovida. *N. R o o t* sel näitusel on pannud välja ühe oma parimaid maastikke, mida talt nähtud: *Petseri maastik*. *B. S m i r n o v* nähtavasti evib maalitehnikat. Tema kolm vähemat tööd ei ärata etteheiteid. *A. V l a d o v s k i* on pannud välja *Rahvasteliidu palee projekti Genfis*, mis klassitsistlikus stiilis ja millise

B. OTTENBERG

*MERI
õli*

V. NEUENDORFF

*RANNA TALU
Pastell*

*Ed. Türk, Henrik Visnapuu, pr. M. Türk, Jaan Kärner, Hugo Raudsepp
Tartu Kunstiklubis*

Tartu Kunstiklubi koosviibimiselt Pallases

projekti kallal kindlasti on nähtud palju vaeva. Lisaks paar Tallinna maja-
projekti, arhitektoonilisi luulelende, ning lõpuks paar akvarellvisandit maali-alal.
Arhit. Vladovski kahtlematult evib võrdlemisi kõneldava kunstilise eelhariduse
ja ka võimeid, kuid ta töötab liialt klassilises, eriti aga klassitsistlikus stiilis,
mille hindajaks kaasaeg küll vaevast soodne.

Seega on peatatud kõigil esinejail. Näitus võrreldes on küll väiksemaid sel
sügisel, kuid oma ilme tal ei puudu.

Jaan Pert

Alfred Waga: Eesti kunsti ajalugu

Esimene osa. Eesti Kirjanduse Seltsi Kirjastus Tartus

KÕIK Eesti kunstist huvitatud, kel pole võimalust hankida kõiki algallikaid, ja need, kes küllaldaselt määral ei valda võõrkeeli, tänulikult tervitavad „Eesti kunsti ajaloo“ esimest osa, mille avaldanud Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus. Isegi lihtpaberile trükitud eksemplaaride välimus on sümboolne. Kunstide ajaloo autoriks on Alfred Waga. Tundmaõpitud esimene osa näitab, et autor tähelepanelikult tutvus peaaegu kogu olemasoleva kirjandusega, kuna mõningate kunsti-mälestuste kohta toob uusi andmeid. Iga päätüki lõpus on märgitud puudutatud küsimuste ja esemete kohta tarvitatud kirjandus. Kasulikumat lugejale, eriti kogeenumatule, oleksid olnud kirjandusallikate viited iga erijuhtumi korral, kergendades huvialuse küsimuse kontrolli ja otsinguid algallikate järele, kuid seda soovi tuleb pigemini kanda kirjastuse arvele, sest see oleks kindlasti väljaande kuludist tõstnud. Ma ei hakka ka otsima üksikuid puudusi, mis avalduvad selles, et mõningaid küsimusi ei ole võrdselt puudutatud, ning jätan selle kompetentsema sule ülesandeks. Olles ise vaid pääliskaudselt tuttav käsiteldud ajastuga, veendusin, et autor on neid küsimusi põhjalikumalt tundma õppinud ning eviv arvatavasti aluseid materjalide jaotamisel.

Lahku aga läheme päälkirja küsimuses. Tiitellehel leiduv nimetus „Eesti kunsti ajalugu“ manab minus esile sootuks teise kujutelmi kui raamatus antud materjal.

Eesti kunsti näen ma seoses Eesti Rahva Muuseumiga Raadil, millega tutvumissoovi korral harilikult tarvitan Tallgreni, Mannineni, Leinbocki j. t. töid. Oleme praegu harjunud rahva kunstieluavaldusi nägema kõigis, mitte üksnes kujutava kunsti, vaid ka tema ainelise kultuuri mälestustes. Mälestuste jaotamine arheoloogilisteks, etnograafilisteks, rahva- jne., kusjuures kunstide ajalugu tegeleks üksnes kujutava kunsti kirjeldamisega, on vananenud ja vaid see kunstide ajalugu võib anda ettekujutuse rahvast, ta kunstielust, mis haarab kõiki mälestusi, kõike, mis rahvas on loonud.

Nii tähelepanelikult kui ma ka süvenesin A. Waga teosesse — eesti kunsti säält mina ei tunne ega leia.

Tarvitseb aga vahetada raamatu päälkiri ning kirjutada „Kunstide ajalugu Eestis“ ehk veel õigemini — „Eestimaa kujutav kunst,“ ning kogu ülalüteldud langeb osalt ära. Siis saab eluõiguse ka J. Roosvali teooria Balti-Põhja-ala kunsti olemasolu ja eesti kunsti mitmekesisuse kohta. Parimad tööd germaani kunsti ajaloo üle kirjutas prof. G. Dehio ja need on: *Geschichte der deutschen Kunst* ja *Handbuch der deutschen Kunstdenkmäler*. Eestile kohasem ja vajalikesem on töö teine tüüp.

Oleme veel võrdlemisi vähe uurinud oma kunsti mälestusi, eriti arhitektuuri alalt; on olemas nii palju problemaatilisi küsimusi, et mälestuste inventariseerimine, kunstiline klassifikatsioon oleks osutunud suuremaks kasuks kui esteetivest kunstide ajalugu. Ja kuna esimene köide minu arvates kannab pigemini kirjeldavat, inventariseerivat iseloomu, siis oleks seda teed tulnud veelgi süvendada, vahetada vastavalt nimetus. See, et naabermail kunstide ajalood kannavad sama iseloomu nagu kritiseeritav raamat, ei muuda asja, vaid näitab, et üldse teadus kunstide uurimise ja kirjeldamise alal on algelises seisukorras ja et praegu on otstarbekohasemad igasugused käsiraamatud (*Handbücher*) eriküsimuste kohta, et materjalide kogumise küsimus on tähtsam nende esteetilisest hindamisest.

Lõppude lõpuks raamatu väärtus ei olene siiski päälkirjast, vaid sisust. Tarvidust säärase raamatu järele on tunda ja seepärast tuleb loota, et esimesele kõitele järgnevad teised. Soovitav oleks, et järgnevais köidetes, nagu mõne retsenseerija poolt õieti tähendatud, leiduks suuremal arvul plaane. Ka n. n. senise rahva-, etnograafilise jne. kunsti mälestuste võtmine töökavasse, kus eesti rahvuse kunstimeel kõige täielikumalt kajastub.

Julius Gens

SIMSON JA DE-
LILA NING
ARISTOTELES
JA PHYLLIS

*Nikerdused Tal-
linna raekojas*

ALFRED
WAGA:
EESTI KUNSTI
AJALUGU I

*Eesti Kirjand.
Seltsi kirjastus*

Eesti kunsti ajaloo

Julius Genssi arvustuse puhul

SEE on juba kolmas kord, kus ma oma *Eesti kunsti ajaloo* asjus olen sunnitud arvustajate vastu sõna võtma. Senini kahjuks küll vaid arvustajate vastu jutumärkides. Ja — nii kummaline kui see võib olla pääliskaudsele lugejale vahest ka tundub, just härra Genssi nime juures pean ma neid jutumärke, igatahes eeltoodud kirjutuse puhul, kõige tugevamalt rõhutama. Hoolimata sellest, et härra Genss tema kunstiajaloolise eruditsiooni poolest endastmõistetavalt võrreldav ei ole koolilaste õpperaamatute „teaduslikkusele“ baseeruva Ed. Ahasega ega *Vaba Maa* kummalise kaastöölisega, kes oma arvustuse minu raamatu üle ilmselt kirjutas viimast läbi lugemata. Ning hoolimata sellest või pigemini just sellepärast, et härra Genss oma „arvustuses“ õieti ju tunnustavalt suhtub minu teosesse ning raamatu ilmumist peab mõnest seisukohast „tänuhulka tervitatavaks“. Selle tunnustuse pean ma aga — nii palju kui see puutub minusse — kõige kategoorilisemalt tagasi lükkama. Mitte sellepärast, et see riivaks minu kui kunstiajaloo uurija ja *Eesti kunsti ajaloo* autori enesetunnet (säärast riivamist ei saa õieti ollagi, sest härra Genss tunnistab ju ennast ise minu raamatu sisuliseks arvustamiseks ebakompetentseks), vaid sellepärast, et selle tunnustuse iseloom haavab mind kui e e s t l a s t.

Härra Genss leiab nimelt, et eestlasel ei ole õigust oma maa kunsti käsitleda üldtunnustatud kunstiajalooliste põhimõtete järgi, et eestlane jäägu rahulikult oma talupoja kultuuri juure — selle juure, mis on Eesti Rahva Muuseumis, s. o. taarikannude, rangipuude, sõlgede, preeside, kõrtsikute, pottmütside, püstköökide ja suitsutarede juure. Lääne kultuuri kunstilised avaldused Eestis, ka sel juhul, kui nad, nagu arvukad raidkunsti teosed Tallinnas, on loodud eesti rahvusest meistrite poolt, ei tohi kuuluda Eesti kunsti ajaloosse. Sest, ütleb härra Genss, „nii tähelepanelikult kui ma ka süvenesin A. Waga teosesse — eesti kunsti säält mina ei leia“. — Nii siis, olen luba küsimata tunginud „sakste“ alasse ning härra Genss kutsub mind korralt! Ta lepiks mu raamatuga mõnel määral vaid siis, kui sellel vähemalt päälkirjaks oleks „Kunstide ajalugu Eestis“ või veel õigemini „Eestimaa kujutatav kunst“. Jah, siis annaks ta eluõiguse isegi rootsi kunstiteadlase J. Roosval'i teooriale Balti-Põhja-ala kunsti olemasolust!

Aga kas arvate, et hääl meelel? — Kaugeltki mitte. Mainides Roosval'i, seda Põhjamaade kunsti andelisemat uurijat ning moodse kunstiajaloolise kooli loojat, näib härra Genss ise jahmatavat oma „tunnustusest“ sellele rootsi kunstiteadlasele, ning kohe, ilma loogilise üleminekuta, ruttab sellele vastukaaluks tooma balti päritoluga sakslast G. Dehio't. „Parimad tööd germaani (tähele panna: g e r m a a n i, mitte üksnes saksa! A. W.) kunsti ajaloo üle kirjutas prof. G. Dehio ja need on: *Geschichte der deutschen Kunst* ja *Handbuch der deutschen Kunstdenkmäler*.“ Ning kohe edasi: „Eestile kohasem ja vajalikum on töö teine tüüp.“ Teiste sõnadega — Deutschland über alles! ja eestlastele pole kunstiajalugu vajagi! Välja arvatud muidugi püstköökide, taarikannude ja pottmütside kunsti ajalugu.

Eesti uurijad aga, — noh, need võiksid ja peaksid vaid materjale koguma ja *Handbuch'e* koostama. Külap siis härrad Jul. Genss ja Co looks „sünteesi“ ja kirjutaks kunstiajaloo. Selle nimeks oleks loomulikult *Geschichte der deutschen Kunst in Estland* ning see oleks endastmõistetavalt pühendatud hauas puhkava G. Dehio mälestusele. Ning külap leiduks Saksamaal ülikool, kes selle töö eest tema autorile, nagu omal ajal W. Neumann'ile, annaks doktorikraadi *honoris causa* — s a k s a teaduse arendamise eest!

Alfred Waga

Henrik Visnapuu „Meie küla poisid“ Narva teatris

«Meie küla poiste» jälil Tartus, Narvas ja Tallinnas

AUTORILE on kahtlemata väga huvitav ja õpetlik matkata oma näidendi jälil, näha oma teost mitmes teatris ja mitmes lavastuses. Päälegi veel, kui (nagu nende ridade kirjutajal), ollakse loonud esimese lavateose.

Kolm lavastust, Tartus, Narvas ja Tallinnas, ja igal linnul oma laul või igal laval oma lahendus. Surun siinkohal kõigil lavastajail ning näitlejail veel kord kätt ning kirjutan *Olionis* ilmuvate piltide juure mõne rea oma muljetest.

VANEMUISES

E d. T ü r g i lavastus *Vanemuises* (kahju, et pole pilte!) omas suure löögijõu realistlikus käsitluses. Näitlejad sattusid hasarti nõnda, et neid tuli pidurdada. Rahvatüki põhhideed oli lavastaja õieti avastanud, eesti rahvatüübid õieti võtnud. Kuigi osa näitlejaid kaldusid sisesõtkunud saksa lustmängude radadele, siis päätegelased (Ratassepp — Nõelakuningas, E. Türk — Osman Pasha, Sunne — Skobelev) tungisid õige lähedale läinud sajandi lõpul meie külas kujunenud tüüpidele. *Vanemuise* dekoraator oli tegevusele annud värvikad raamid. Realistliku käsitluse juures näidendi maskide teatri alatoon, näidendi rahvatüki iseloom jäi varju. Kujunes kärarikas askeldus, milles oli palju dünaamikat, nagu seda ka arvustajad märkisid.

NARVA TEAATRIS

Teatavas mõttes umbusaldusega läksin *Narva teatri* esietendusele. Kahtlustused tolle teatri asjaarmastuslikkuses ei jäänud mitte koju. Suureks üllatuseks leidsin ometi Narvas teatri, mis taotab hooga teatrikunstilisi sihte. Kui arvestada sellega, et Narvas on kolm-neli kindla palgalist näitlejat, et Narva teater saab nii vähe toetust võrrelduna *Vanemuise* teatriga, siis peab suure lugupidamisega rääkima *Narva teatri* töötulemustest. *Narva teater* oma energilise näitejuhi Ed. Lembergiga eesotsas on noor otsiv ja katsetav teater, mida peaks tugevasti toetama. See teater on ainuke teater Narvas ning omab seega piiräärses linnas veel rahvuslikku kultuur-poliitilist tähtsust. Narva on ju poolenisti Vene linn, ja Narva põlised elanikud — eestlased tublisti venestatud, kõvasti vene kultuuri mõjustuse alused. Oma eeskujuline ja tugev teater on rahvuskultuuriliselt hädavajaline Narvas, vastumõjaks venemeelsusele. Pääle kõige külastavad ka venelased *Narva teatrit* kui ainukest teatrit Narvas. Mis puhtub *Meie küla poiste* lavastusse, siis, nagu illustratsioonidest näeme, lavastaja Ed. Lemberg oli toonitanud näidendi mängulist elementi, oli taganenud realistlikult lavastuselt stilisatsiooni suunas. Lavastuse probleem oli lahendatud, nõnda nimetatud vene ljuboki mõttes. Mulle isiklikult tundus kogu lavastuses küla ja küläpilkaari lähedust rohkem kui *Vanemuises*. Üksikud osad nagu, Pilli-Jüri ja Lori õpetaja leidsid koguni ilmekamat esitamist, nii lavastuse kui mängimise mõttes. Et ansambel *Vanemuise* kõrgusele ei jõudnud tõusta, see tuleb küll esmajärguliste näitlejate puudusest selles väikses teatris. Suureks puuduseks oli ka Nõelakuninga osa lahendamine saksa trafareetse lustmängu rätsepa laadis. *Narva teater* on hää rahvateater.

TALLINNA TÖÖLISTEAATRIS

Uue tegurina teatri ellu on astunud *Töölisteater* Tallinnas, lavastaja Fr. Põldroosiga eesotsas. See noor teater, mis kaotas käesoleval aastal suurima naistraagiku H. Gleeseri, on kõigile vastuvõitlemistele vaatamata võitnud teatriinimeste tunnustuse ja publiku poolehoidu.

Töölisteater Tallinnas on kõigepäält rahvateater, nagu seda ütleb arvustaja K. Freiberg-Kurmiste, ja ka kunstiteater, kes kogub enese ümber publikut laiematest rahvamassidest.

Tallinna *Töölisteater* on noor otsiv ja katsetav teater, kelle teater, kelle teatrikultuuriliseks auahnuseks on leida uusi teid tarretama löönud lavaloomingus. Nagu teatriarvustajad ühest suust kinnitavad, see teater ongi juba leidnud oma ilmingu, oma publiku. Lavastused, mis on annud Fr. Põldroos, on vääriliseks pioneertööks lava alal.

Praegusel silmapilgul, mil kino neelab vastupanujõuetu publiku, peab uus teater kõigepäält tegema omale selgeks, mis asi on õieti teater, mis õigustab ta olemasolu. Kas teater on ainult mugav lõ-

bustus- ja seedimiskoht enesega rahulolevale publikule või teatril on ka muid ülesandeid? Laseme vastata Fr. Põldroosil ise, kes kirjutab: „Teaater ei ole ainult kunstiline, vaid ka ühiskondlik organisatsioon. Seepärast inimene lavalt tähendab meile eelkõige ühiskondlikku tegurit“. „Ta (s. o. lavastaja) peab pidama meeles, et teaater on publiku jaoks ja et lavastaja on vahemeheks lava ja publiku vahel... lavastaja peab astuma alla lavalt rahva sekka või kutsuma selle lavale. Mitte selleks, et avastada publikule teatritöö saladusi, vaid et ise õppida tundma seda, kellele on määratud teaater ja mida ta vajab just täna.“ „Teaater pretendeerib siiski olla rohkem kui ainult näitlejate mäng, mis peab kutsuma esile tundmisi ja elamusi. Teaater peab mõjutama ka teadvust... Tänapäeva lavastaja peab rekonstrueerima teatri, sest elu on olnud edasiminekuks kiirem kui teaater. Selleks peab aga senise intuiitiivse tööviisi asetama intellektuaalsega, lavastaja - analüütik asendama lavastaja-fantasti, senise idealistliku käsitluse asemele peab astuma dialektiline meetod“ (*Töölisteraater* 1932/1933).

Oleme tutvunud Tallinna *Töölisteraatri* juhi Põldroosi seisukohaga ning *Töölisteraatri*ga seepärast, et see edasiviitav teaater ei ole mitte mingi klassiteaater, nagu seda kaldutakse arvama, vaid kunstiteaater, mis pöördub üldiselt rahva poole ning otsib töömeetodit, kuidas pääseda lähemale rahva laiematele kihtidele, kes seni on seisnud ise või on aineliselt sunnitud seisma kõrval teatri osasaamisest. *Töölisteraatri* publik koostubki peamiselt noortest haritlastest, väikspalgalistest ametnikest ja erksamaist töolistest.

Mis puutub *Meie küla pois*te lavastusse selles teatris, siis see teaater esmajoomes avastas *Meie küla pois*tes rahvanäidendi nii nagu autor seda oli mõelnud. Käratsevast komöödiast sai stiilne rahvatükk. Teiseks aluseks oli võetud maskide teatri printsüüp, nagu seda nõuab näidend. Selle tagajärjeks oli stiilselt viimistletud lavateos, mille lavastus oli autorile kõige suuremaks naudinguks ning ka tasuks.

Töölisteraater on väheste rahaliste võimalustega teaater, noor teaater noorte näitlejatega. Kui näitlejad ei suutnud anda osades maksimumi, siis see on trupi koosseisu küsimus. Nõnda võiks kokkuvõttes ütelda, jälgides *Meie küla pois*se Tartus, Narvas ja Tallinnas: näitlejate maksimumsaavutused on: Nõelakuningas — Ratassepp, Osman-Pasha — Türk, Skobelev — Sunne (*Vanemuine*), Pilli-Jüri — H. Malmstein (Narva), Loriõpetaja — Fr. Põldroos, Skobelev-Bauhman — August (Toonekurg) — Põlla (*Töölisteraatri*). Mis puutub Tillu-Tiinasse, siis võib olla ei ole autor suutnud anda sellele kujule õiget liha ja verd või ei osanud kolm naisnäitlejat anda lihtselt sellist tüüpi, kus muud ei nõuta, kui olla nii eneseõigustatuna ja sünnipärasena kaunis ja üleolev, et iga vaatleja publikust tunneb ja näeb: vaat, selle tüdruku pärast maksab sõda pidada kahe küla vahel.

Henrik Visnapuu

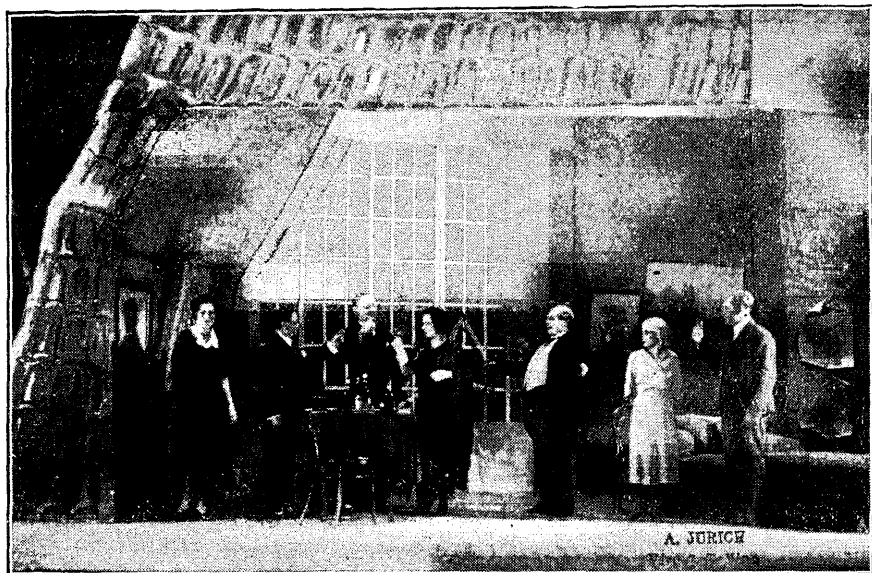

Henrik Visnapuu „Meie küla poisid“ Tallinna Töölisteraatri

Stseene Hugo Raudsepa „Vedelvorstist“ Draamastuudios

Jaan Kärneri „Merihärg & Ko ajab Venemaaga äri“ Draamastudios

Hugo Raudsepa „Vedelvorst“ Draamastudios

MOODNE VANGLA MUGAVUSTEGA

Lectures pour tous

Kiri Eewalt Wiskelile

Eewalt Wiskel avaldas „Päevalehes“ kibedaid sõnu Richard Rohti aadressil tema kirjutuse puhul „Vangla-probleeme“ eelmises „Olionis“.

Austatud toimetaja!

Mul on tõsiselt kahju, et Teie, kuigi „tasku-kino“ all, avalikult hukka mõistate kirjanikku, kel omas praeguses seisukorras on raske ennast kaitsta ja kes ei ole süüdi selles, mida tema arvele kirjutate. Põhimõtteliselt ei saa nõustuda Teie vaadetega, mis lubavad kuulutada m a a s - lamajaks inimest, kelle vastavad võimud on tõstnud üles teiste ausate kodanike keskele — vabadusse. Mida räägivad vangi ennetähtaega vabastamise motiivid? Ollakse veendunud, et vabastatav uut kuritegu enam korda ei saada. Järelikul? Roht ei ole enam maas, ta on tõusnud üles. Avalikkus tunneb tema minevikku ja teab, et R. R. on oma elus raskesti eksinud. Kuid see teadmine ei õigusta lööma Rohti — ega kedagi teist, kes on tema seisukorras ja kes tahab nüüd saada ja jääda korralikuks kodanikuks — lööma selle eest, mille eest teda juba karistatud on. Või tuleb lugeda m a a s - lamajaks igäüht, kes kunagi maitsnud vangipõlve? See on ekslik ja

AUGUST PEERNA

MOONUTAV PEEGEL

Monograviür

iganenud vaade. Kui liigitada inimesi õigeteks üksnes selle järele, kes veel kunagi „sääb“ ei ole istunud, ja maaslamajaiks nende järele, keda kohus on karistanud, siis meie kuidagi ei ole õiglased. Kas kõik mittetabatud ja seaduse poolt mitte kunagi tabatavad (perekonnaelu hävitajad, südametemurdjad, raskete draamade põhjustajad teisel, masside sõttaviijad, üldist häda ja kriisi esilekutsujad ja paljud teised) — on ülal-olijad ning aupaklikult kõnetatavad, sest kohtuaktid nendest midagi ei räägi! Valus on mõelda, et seltskond ja ta avalik hääl — ajakirjandus — võib üht eksinut piinata ja talle (vahest ehk elupäevad) teha etteheiteks ta mineviku nõrka silmapilku, teda sellepärast hüljata ja otse lükata uuele meeleheite teele. Mira ei saa näha sellises (isegi teistele hoiatusena mõeldud) ülesastumises end. vangi, käesoleval korral ühe kirjaniku vastu, õiget ja tarvilikku parandamis- ja päästeabinõu. Ennekõike kõrvaldagem ajakirjandusest roimartööde ja jubedate tegude üksik- asjalised kirjeldused! Siis on meil kindlasti vähem neid, kes seaduse vastu eksivad. Ja aidakem kõrvaldada ühiskonna vigu, mis eksimuse võimaldavad ning esile kutsuvad. Vene ajal ei võinud „talupoeg“ vekslit välja anda ja meil ei teatud midagi vekslivõltsimisest! Seega ei ole ütelda tahetud, et õnnis vana aeg tulgu tagasi.

ANDREAS HEFFTLER

GLADIOOLID
õli

Hurjutate endist vangi, kes vanglas, ümbruse mõju all, üldsuse huvides käsitanud vanglaprobleeme ning siis, kui karistus kantud, juba puht elu alalhoiu küsimuse seisukohalt ausalt püüdnud leida tasu oma tööle ja selles avaldatud osalt väga õigetele mõtetele — avalikkuse ette pääsu. Seda ei oleks mina tohtinud avaldada!? Kasutades kultuuri hüvesid, leidurite vaeva ja nautides mõne suure kirjaniku tööd, — kas ei meenu Teile mõne selle võimaldaja vahest raske-
mad eksirajad, kui need, millele sattus Roht? Kas ei ole olnud roimareid, kelle hing ja geenius on pärast vanglast vabanemist teinud hääd Teilegi? Heitke siis ometi järjekindluse nimel kõlblises pahameeles kõrvale kõik see, mis eales loonud üks m a a s lamaja! Teie ei tee seda.

Mis puutub Teie kirjutuses riivatud teistesse mõtetesse, siis ei saa ka nendega igas asjas nõus olla. Omas *Vanglaprobleeme* kirjutab Roht: „Mina ei räägi selleks, et end pesta puhtaks. Mina räägin üldasja pärast ja selle kasuks.“ Teie kahjuks panete vastupidised sõnad autorile suhu, kui kirjutate, et Roht tahab ennast õigeks tunnistada. Ja ütlete, et Roht, m a a s lamaja, peab ennast niivõrd „tubliks“ meheks, et tahab viimaks vangladirektori kohta! Roht ei ole seda kohta muidugi tahtnud ja Teie teate seda ka ega mõtle asja nii tõsiselt, kuid mis oleks sellest, kui R. t a h a k s k i seda kohta? Kui ma ei eksi, siis lugesin just Teie lehest, kuidas Ameerikas end. vang täidab nüüd

eeskujulikult sama vangla juhataja kohuseid. Teie ütlete: Ameerikas! Asjata vaatame üleõla Ameerikale, ise teda tundmata. Mina ei saa pidada kultuurseks maad, kus kultuuri tunnused kohe ei puutu silma. Või võimaldavad rääkida meie kõrgest kultuurilikkusest meie — kodud, meie majad, meie teed jne., jne. ja — meie ajakirjandus? Meie ei tunne Inglismaad ega Prantsusmaad, neid Euroopa kultuuri esindajaid (peame endid aga „eurooplasteks“), kuid meile ei ole teadmata väited, et Euroopa kultuur on tardunud ja et Hommikumaa ja Uus Maailm kipub teda ületama. Morand ütleb (*Olion* nr. 10—12, 1. a., *New-York*): Kui ennem nähti meie kunstitöid Ühendriikidesse valguvat, üteldi: „Nii palju kaotatud!"; nüüd mõeldakse: „Nii palju päästetud!“ Ma mitte ei mõista, miks ei võiks üks vang hiljem olla — vangladirektoriks ka Eestis, mis kahtlemata ei ole Ameerika kultuuri kõrgusel. Kui nii asja võtta, et maaslamaja — vang — pärastist elus ei ole enam inimväärne ega tohi lootagi tõusta üles, siis — kas teate, kui palju on meil vange? Kuhu küll paneksite selle karja, kui kõik Eesti Vabariigi päivil vangikuube kannud (aresti-aluseid kaasa arvamata) isikud rivistada? Ma ei või avaldada seda arvu, sest see ei tuleks kasuks üldsusele. Vangide seast on tõusnud enne ja tõuseb pärast meid mehi, kelle kingapaela avama meie, ülal-olijad ei ole väärt. Sellega ei ole jällegi tahetud ütelda, nagu püüaksin mina kaitsta vange kui niisuguseid ning nende vanglasse sattumise põhjusi õigustada. Kõik on vaadeldav vastava ühiskondliku korra ja seaduste seisukohalt. Aga ka inimikkuse nimel tohivad siiski suud pruukida Rohtid. Asjata neid keelate. Vahest aastakümneid hiljem ongi teostatud need „ennustused“, mis Teile praegu annavad põhjust karauli hüüdmiseks.

Roht tunneb vanglaprobleeme, vanglamiljööd, vanglarahvast, sest ta on elanud vanglas. Paiguti liiale mineva, puht rohtliku filosoofitseamise ja edvistamise kõrval ta avaldab elulisi ja õigeid mõtteid. Nende avaldamine oli minu seisukohalt täiesti õigustatud. Üldse pean vanglaprobleemide käsitlemist väga tähtsaks ja tuleks soovida, et ajakirjandus laiemas ulatuses võtaks küsimust täie tõsidusega vaatlusele. Selle asemel teete mulle etteheitaks Rohti kirjutuse avaldamise! Minu arvates ei tohiks meile olla ükskõikne, kes meid ümbritsevad. Olgem teadlikud, et iga aasta vabaneb vanglast palju inimesi, kellega meil paratamatult ikka kokkupuudet saab olema. Kuna oleme väikerahvas, siis on küsimus eriti terav ja tohiks huvitada kõige laiemaid rahvahulki. Ja mitte ainult „õige“ rahvaosa ja selle egoismi seisukohalt vaadatuna.

Ja lõppeks veel üks küsimus: Teie ütlete, et R. R. olevat käinud Teie kaastoimetajailt rahasid laenamas. *Olionile* saadetud kirjas R. R. eitab seda. Avansse on ta *Päevalehelt* palunud kaastöö arvel, neid palunud, saanud ja katnud oma pärastise kaastööga. Avanss kaastöö arvel on midagi muud kui isiklik laen toimetuse liikmelt. Olgu sellega aga kuidas tõeliselt oli, mul on väga kahju, et meil ajakirjanduse kaudu pestakse nii palju musta pesu inimeste kallal, kes seda alati ei ole ära teeninud, kuna tõelised ja suured süüdlased leiavad armu ka ajakirjanduse juures. Saan aru, kui Teile ei meeldinud R. R. paiguti tõesti liialekalduv filosoofitsemine ja muu, kuid see ei tohiks kunagi saada aluseks sedalaadi kirjutustele, nagu seda oli Rohti korralemanitsemine Teie poolt *Päevalehes*.
G. N.

Café
Mascotte

TARTU • ÜLİKOOI • 34
TELEFON 3-58

RÕÖMSAID JÕULUPÜHI!
EDURIKAST UUT AASTAT!

KAKTUSE ÕIS

Hugo Pede suhinnatud foto

„Või“ ja „vai“

„Ma ei tea, kas ta võib või ei või või või rasvaga võida seda panni. Pannid tuleb võida või või rasvaga. Öhtutoiduks: odratangu-puder või või hapupiimaga.“

Vaevalt sõandaks keegi väita, et säärane „keelepäril“ on ilus. Kuid raske on anda neid lauseid nii, et ei satuks kõrvuti „või või“. Puudus seisneb selles, et *või*’l on 3 tähendust: sõnast *võima* (tohtima) tüvi, söögiaine *või* ja sidesõna *või*.

Viimases tähenduses tarvitatakse õige laialt *vai* (Lõuna-Eestis — isegi kohati Põhja-Tartumaal, ka Virumaal ja mujal). Põhja-Eestiski võib kuulda veel praegugi kõnekäande: „Võta *vai* jäta“; „tee *vai* vana tõrva“; „kas sa *vai*...“; „*vai* tema ka mida teab“ jne. *Vai* ongi ürg-eestilisem. Nii on ka soome ja liivi keeles *vai*, lätlasedki näivad lõuna-

eestlasilt laenanud olevat *vai* (mõnikord küll veidi teissuguse tähendusliku varjundiga).

Nii on *vai* keele-ajalooliselt täiesti lubatav keelend.

Et vältida võimalikku kakofooniat kui ka häirivaid kahemõttelisvi, oleks soovitatav uuesti tarvitusele võtta vana vorm *vai*.

Mis puutub sõnna *vai*, *vaia* (tulp, post), siis tollega kokkusattumusi pole karta üldse, sest too sõna esineb tege-likus keeles äärmiselt vähe (igatahes 100 *vai* rohkem kordi harvemini), teiseks annab *vai* genitiivis *vaia*, kuna *või* (sk. Butter) annab genitiivis ka *või*.

Kõrvalde pole *vai* sugugi võõras, harjuksime kirjaski õige pea *vai*’ga. (*Vai* otstarbekohasuses veendumaks võrreldagu äsja-ilmunud kokaraamatut „E. Sild, Keedu- ja majapidamisraamat“ — kus *vai* rakendatud — teiste omadega).

Manivalde Lubi

ALEKS. JURICH

RANDURID

Sõnad, mida tarvitatakse väärast tähenduses

roim — väär tähendus on „mõrtsukatöö“, õige tähendus „kuritöö“ laiemas mõttes, seega mitte ainult mõrtsukatöö, vaid igasugune kuritöö, nagu vargus, röövimine, valerahategemine, vekslivõltsimine jne. Meil aga on hakatud seda tarvitama kahjuks ainult kitsas mõrtsukatöö tähenduses. Mõrtsukatöö jaoks aga on eri uus sõna *mõrv* (gen. *mõrva*); verb on *mõrvama* — mõrtsukakombel tapma (sk. ermorden).

häire — väär tähendus on „hädalärm“, õige tähendus „segadus, takistus“, näit.: „tal oli seedimise häireid“. Hädalärm jaoks võiks võtta soome sõna *hälin* (-a) või *hälitus*.

vast — väär tähendus on „võib-olla“, õige tähendus „alles“ ja „hiljuti“: „see vast mõjus“ (=see alles mõjus), „vast-sündind“ (=hiljuti sündind). Õige sõna „võib-olla“ tähenduses on *vahest*: „vahest ta tuleb“ (mitte „vast ta tuleb“).

juhus — väär tähendus on „üksik sündmus, üksik asjaolu“ (sk. Fall); õiged tähendused: 1) kogematu, ettenägematu sündmus (sk. Zufall) ja 2) parajus, hää võimalus (sk. Gelegenheit): „see oli vaid juhus, et ta pääsis; mul oli juhus temaga tutvuda“. Üksiku sündmuse või asjaolu tähendamiseks on nüüd sõna *juhtum* (gen. *juhtumi*): „niisugusel juhtumil pole midagi parata; — võin teile rääkida ühe juhtumi; — mul oli temaga järgmine juhtum“.

Joh. Aavik

JOHAN RAAG

Sünd. 14. VII. 1871 Tartumaal Otepää kihelkonnas taluperemehe pojana. Pääle rätsepaameti väljaõppimist kodumaal siirdus Peterburi, kus peatselt asutas oma töökoja, mis sel ajal oli suurlinna suuremaid rätsepatööstuse ettevõtteid. Kutsealal energiliselt töötades leidis J. R. ometi aega ka seltskondlikuks tegevuseks, olles kõigi Peterburi Eesti seltside asutajaks liikmeks. Lahkus Peterburist revolutsiooni- ja kodusõja päivil. Praegu rätsepmestriks Tallinnas, naiste riituse alal. Akadeemilise rätsepatöökunsti edendamise seltsi, Rätsepmestrite Ühingu, Kopli Omaabi, Kopli Rahvamaja ja end. koolide ja lasteadeade hoolekogu liige jne. Veendunud isamaalasena kaitseliitlane selle liikumise algpäevist alates, praegu Kopli malevonnas. Raag on ainus Eesti käsitöeline, kes oma tööga jõudnud talutarest keisrikoja teenistuseseni. Hra Raagi töökoda asub Tallinnas, Rataskaevu tän. 22.

Uus raamat Joh. Aavikult õigekeelsuse ja keeleuenduse üle

Selle äsja ilmud raamatuga on nüüd võimalikuks tehtud saada täieline ülevaade keeleuendusest. Kõik keeleuendused — arvult 73 — esitatakse süsteemilises järjekorras rohkete näidete ja põhjendustega varustetuina. Nende hulgas juhitagu tähelepanu mõnele uuemale, vähem tuntud uuendusele, nagu *tegemaga*, *tegemani*, *tegemal*, — *teinue*, — *liigent*, *asent* (pro „liiget, aset“) — süntaksi alal mast- ja

mas-vormi tarvitamise laiendus (näit.: „ta oli uhke evimast sellase ande“). Sõnastiku alal esitatakse tuntumate uute sõnade kõrval suur hulk üsna uusi; mõned näited viimaseist: *hald*, *hällitama*, *jallis*, *kalbe*, *kihtuma*, *luhistuma*, *mutk*, *naum*, *näändima*, *oire*, *pelk*, *põrpima*, *reltima*, *riuduma*, *ränstuma*, *rümu*, *sorduma*, *tover*, *turmama*, *vihlama*, *enakult*, *terutama* jne.).

Raamatu teine osa käsitleb väiksemaid vahesid, nii-nimetatud „erinevusi“ ametliku keele ja uuendusliku keele vahel niihästi hääldamise, sõnade muutmise ning kuju kui ka lauseõpetuse ja sõnastiku alal. Eriti tohiks tähelepanu väärida ametliku keele „halbade“ sõnade esitamine kõrvuti nendega, mida uuenduslik keel nende asemel paremaks peab: näit. *juht* (ametl.) — *juhtum* (uuend.), *kindumus* (ametl.) — *veendumus* (uuend.), *uul* (ametl.) — *uulits* (uuend.), *niitama*, *sedastama* (am.) — *nentima* (u.), *otsmik* (a.) — *laup* (u.), *puudama* (a.) — *niimama* (u.), *omama* (a.) — *evima* (u.), *olm* (a.) — *tõik* (u.), *nekkama* (a.) — *neimama* (u.), *roitma* (a.) — *reetma* (u.)

Raamatu lõpus esitatakse kokkuvõtlikult keeleuenduse põhimõtted ja antakse rida aforisme keeleuendusest ja selle vahekorraest ning võitlusest ametliku keelega, mille survet taunitakse, nõudes selle kaotamist, sest et see keele arenemist tagasi hoiab ja pikaldab.

A.FREDERKING

EESTI KIRJANIKKUDE LIIDU KIRJASTUSE TÄNAVUSED UUDISTEUSED.

VILMAR ADAMS: MAISE MATKA POOLEL TEEL.

Luuletised. Hind Kr. 2.90.

V. Adams seisab meie luuletajate seas omaette, liitumata ühelegi rühmale ega koolile.

«Suudlus lumme» autori uus kogu on kui põnev romaan kainenevast noorusest. Tugev musikaalsus kannab alati kõrgepingelist mõtet. Hoolimata Adamsi poolt propageeritavast riimiuuendusest ja tema stiili omapärasusest eesti värss võtab siin otse klassilise selguse ja lihtsuse kuju.

K. A. HINDREY: VÄLKVALGUS.

Jutustisi. Hind Kr. 3.20.

Kindlasti uus noot Eesti novellikirjanduses on K. A. Hindrey «Välkvalgus». See novellide seeria on justkui helgheitjate sähvatused, mis valgustavad loodust ja looma, inimest, ühiskonda ja miljööd, kodunurga intiimsust ja eksotika avarusi.

AUGUST JAKOBSON: KOTKAPOEG.

Jutustisi. Hind Kr. 3.20!

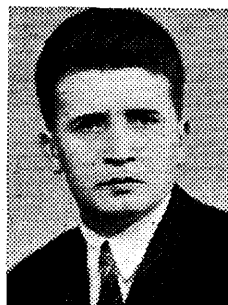
«Kotkapoeg» on teine A. Jakobsoni jutustiste kogu. Tegelastena esinevad selleski eranditult vaesesse kihti kuuluvad inimesed. Nende askeldustest ja pisiuudistest jutustades püüab autor valgust heita ka ümbrusele. Tema kangelased aga näevad oma eluraskustest väljapääsu asemel endi ees paratamatut katastroofi, milles tõelises elus mõõdatakse tavaliselt kuiva ajalehemärkusega.

MIHKEL JÜRNA: ÄRIGEENIUS.

Novelle. Hind Kr. 3.20.

«Sajandite kestes on kirjanikud piitsutanud ühiskondlikke võltsmängijaid. M. Jürna on tänapäev andnud elavas pildis, efektses lahenduses ja põnevust kruvivas jutustises selle vaate, mida ei salga ka üldsus. Avalikult teatud ja tuntud pahe on tõstetud siin puki otsa kõiges näeruväärsuses... Iga tahes käesolovas kogus on ta hammustanud nii vaheda ironiaga, et ega puudutatud tüübid talle pai ei tee.»

D. P(algi) «Postimees» nr. 295. 1932.

JAAN KÄRNER: INIMENE RISTTEEL.

Luuletised. Hind Kr. 2.90.

Uus tahtepinge, vastne kutse teole, tööle ja võitlusele, aktiivne haarang ellu ja rõõm sellest, sageli naeruväärsest, aga põhiliselt siiski armsast elust — see on, mis iseloomustab Kärneri uut luuletiskogu.

JOHANNES SCHÜTZ: MAHA RARU!

Luuletised. Hind Kr. 2.90.

Selle kogu luuletised on eranditult sündinud reaalelu nähetest ning elamusist, mis tagab ainestiku värskuse ja uudsuse. Autorit on juhtinud, meie ülemineku ajajärgu sotsiaalses ja majanduslikes vastuoksuseis õiglasema, ühiskondlikuma inimese idee, andes kogu teosele elulise ning läbituntud tagapõhja.

PEET VALLAK: OMAKOHUS.

Jutustisi. Hind Kr. 3.20.

Üldiselt püsivad Vallaku novellid ühtlase tasemel ja nad liituvad loomuliku jätkuna autori eelmisse loomingusse. Vallak näitas juba esikteoses tugevaid individuaalseid jooni ja need on aina arenenud ning autor ei ole oma kirjaniku palgelt ammu enam noorur, vaid kujunenud meister, kel on elu jaoks silma, mis märkab seda, mida teised tavaliselt ei märka.

D. Palgi. «Looming» nr. 10, 1932.

HENRIK VISNAPUU: PÄIKE JA JÕGI.

X kogu luuletisi. Hind Kr. 2.90.

«Päike ja jõgi» on H. Visnapuu kümnes, s. o. juubeli kogu. Selle luuletiskogu üldine joon on päikesepaisteline ja elujaatav. H. Visnapuu luule harrastajatele pakub see luuletiskogu uusi tulemusi, kuid annab ühtlase võrdluse endisega.

KESTVAD LOKID

Dils'i

TALLINNA / TARTU

TALLINNA, Vabaduse pl. 5, EKA maja,
telef. 432-14

TARTU, Kõüni tn. 1, hoovis, telef. 13-86

UUED PABEROSSID!

Diktaator

25 TK. — 35 S.

KÕRGE KVALITEET!
PEENIKE AROOM!

TARTU TUBAKAVABRIK

Ei leia Teie paremat
toalettseepi, kui
Veronika

Palmõliseep

Näitustelt I auhinnad

Cabinet de Beaute
Kestvad elektrilokid

T. Nõmmitsa
härrade ja daamide
juuksetööstuse ateljee

TARTUS, RÜÜTLI 12
Telef. 4-95 ja 19

AKTSIASELTS

O. Kilgas

VALMISTAME MOODSAID

kleidi-, mantli-, voodri- ja
pesuriideid, sukki, sokke,
pitse, paelu, nõõre, trikoosid,
pesu jne.

VABRIK: TALLINNA, VOLTA 3

Valmisriiete äri Gustav Mark

Tartus, Aleksandri t. 9.

Soovitab rikkalikus
valikus mõõdukate
hindadega kõiksugu

valmisriideid

Tellimised
nais- ja meestööde alal.

Üliõpilastele ja õpilastele
suur hinnaalandus.

IGASUGUSED
TELLIMISED
TÄIDETAKSE
SOLIIDSEMAS
RÄTSEPÄTÖÖKOJAS

A
PIHU
UUSTURG 9

Oma vägaaustatud tellijaskonnale soovib
edurikast uut aastat
rõivur

A. PIHU

Kõige moodsamaid 1933. a. uudiseid

„Eesti rahva ajaloo“ 1. vihu ilmumisel konstateeris arvustus, et „E. r. ajalugu“ tahab kujuneda teoseks, mis ei jää taha suurrahvaste sellelaadilisest töist — 2. vihu huvitava sisu ja luksusliku välimuse järgi võib lugejaskond selles veelgi kindlamini veenduda.

Ilmus :

”Eesti Rahva Ajaloo” 2. vihk

Käsitab eestlaste sisemise elujärje kujunemist muistse iseseisvuse aja lõpuks — ühiskondlikku korda, tulundusharusid, usundit ja vaimulaadi —, saksa ekspansiooni ja eestlaste vabadusvõitluse esimest järku kuni 1212. a. vahearahuni.

Üle 50 pildi tekstis, mitu ühe- ja mitmevärvilist tahvlit kriitpaberil.

„Eesti rahva ajalugu“ toimetavad: J. Libe, A. Oinas, H. Sepp, J. Vasar. Oma erialalistes küsimustes võtavad toimetamiseset osa: prof. N. Kõstner, Dr. O. Loorits, prof. J. Mark, dir. Fr. Puksov, prof. O. Sild, prof. J. Uluots.

„Eesti rahva ajalugu“ ilmub kokku 15 vihkus.

Teose hind on kr. 20.— korraga tasumisel või kr. 22.50, kui tatatakse iga vihu ilmumisel kr. 1.50. Raha palume kanda posti jooksvale arvele nr. 2055.

K.-Ü. „LOODUS“ TARTUS.

Eesti kõige suurem riide- ja valmisriietekauplus

KARL ABEL

TARTUS, KAUBAHOOV NR. 8 · TELEFON 1-59

Soovitab talviseks hooajaks rikkalikus valikus

naisterahva valmiskasukaid, talvemantleid, kraenahku, plüüshi; meesterahva kasukaid, jopesid, talvepalituid, ülikondi, pükse jne. ning kõikisugu talve riidevarustust.

ODAVAD HINNAD — VIISAKAS TEENIMINE!

Tellimised

saavad valmis eelolevateks pühadeks, omas töökojas, I järgu juurelõikajate ja parimate meistrite poolt äri täielikul vastutusel.

Piduülikonnad :

frakid, smokingid, sakod, kõige uuemate lõigete järele hästi istuvalt.

Rutake ostu ja tellimistega. Tõõhinnad alandatud. Jälgige vaateaknaid.

Karl Abeli riide- ja valmisriietekauplus Tartus

1933. a. kalender antakse kaubatarvitajatele hinnata kaasa.

DAAMIDELE: HÄRRADELE:

Kindaid nahast ja villast, **šalle** siidist ja villast, **pesu** siidist ja puuvillast, **sukki** floorist, siidist ja villast kõigis moods. värves, **pulloverisid, jakke** jne. jne.

Päevasärke, sokke, trikoopesu, kraesid, taskurätte, kindaid. Eriti suures valikus kohale jõudnud kaelasidemeid.

B. Genss & Pojad

Pudu-, moe- ja terasekauplus Tartus, Küüni tän. 8, telefon 517

K-H

Soovitame kõigile meie
kaerahelbeid,
mannat,
nisupuüli
võistlemata headuses.

SUURVESKI

J. PUHK & POJAD

TALLINNAS

Oma lugupeetud ostjaskonnale soovib
rõõmsaid jõulupühi ja
edurikast uut aastat

TARTUS, UJETURU T. 11. TELEFON 501

TARTUS, UJETURU T. 11. TELEFON 501

PEEGLITÖÖSTUS

E. LODERAUD

Foto- ja tehniliste tarvete

kõige rikkalikum valik ja soodsaim
 ostukoht Tartus

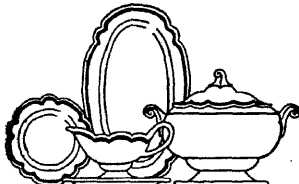
Firma G. F. Liblik
 (omanik Maria Breyer)

Suurturg 10

Telefon 6-30

EESTI KAUB.-TÖÖST. A-S.

D. MIRVITZ & POJAD

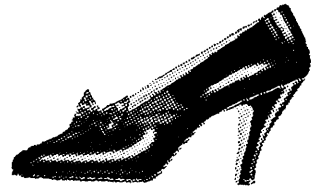
D. MIRVITZ JA POJAD

Rikkalikus valikus leiata moodsaid mu-
 deleid soodsamate hindadega ainult
 maja-, köögi- ja valgustustarvete
 suurärdest

D. MIRVITZ & POJAD

Tartus,
 Raekoja tän. 6,
 tel. 3-83

Tallinnas,
 Estonia pst. 13,
 tel. 46-102

Ei ole mitte reklaam

vaid on tõsi, et parimaist nah-
 kadest valmistatud kõige moodsa-
 samaid ja elegantsemaid

jalanõusid

suures valikus, soodsate hindadega ostate

K. Konsen'i ärist

Tartus, Riia tän. 18.

Telef. 12-85.

Eesti kõige vanem ja suurem päevaleht

POSTIMEES

---

77. AASTAKÄIK

POSTIMEES on tuumakas, värske ja päeva-uudisterikas

POSTIMEES ilmub hulga piltidega nii kodu- kui ka välismaa sündmustest

TELLIGE POSTIMEES ja Teie veendute, et Postimees rahuldab Teid täielikult

Kas olete lugenud meie majapidamise nädalalehte

MAAMEES?

MAAMEES on huvitava sisuga pildirikas nädalaleht

MAAMEES käsitab igakülgset meie maa-elu kultuuriavaldusi ja kodumajapidamise korraldamise küsimusi

NÄDALA POSTIMEES

ilmub igal esmaspäeval koos „Sädemetega“ ja on parim ja sisurikkam kõigist nädalalehtedest

LASTELEHT

pildirikas ja lõbusate lugemistega laste kuukiri

Tartu, Ulikooli tän. 21-23 — — Tallinna, Vene tän. 1

PARIMAKS JÕULUKINGIKS ON

Eesti Kirjanduse Seltsi perioodilised väljaanded.

TELLIMISED 1933. A. PEALE SUURTE PREEMIADEGA:

Biograafiline seeria SUURMEESTE ELULOOD.

Aastas 6 raamatut à 120—160 lk., piltidega.

Tellimishind 7 kr. 50 s., mida võib tasuda osakaupa: tellimisel 3 kr., 1. aprilliks 2 kr. 50 s., 1. juuliks 1 kr. 25 s., 1. oktoobriks 75 senti. Poolaastas 4 kr., üksiknumber 1 kr. 50 s., ilukõites 2 krooni.

Ilmub senise mitteperioodilise eluloolise seeria eeskujul, milles senini avaldatud järgmised elulood: Aleksander Suur, Vergilius, Michelangelo, Washington, Beethoven, Hugo, Garibaldi, Darwin, Kivi, Pasteur, Edison.

Populaarteaduslik seeria ELAV TEADUS teine aastakäik.

Aastas 12 raamatut à 80—120 lk., rohkete illustratsioonidega.

Tellimishind 9 krooni, mida võib tasuda osakaupa: tellimisel 3 kr. 50 s., 1. aprilliks 2 kr. 50 s., 1. juuliks 2 kr., 1. oktoobriks 1 kr. Poolaastas 5 krooni, veerandaastas 2 kr. 75 s., üksiknumber 1 kroon, ilukõites 1 kroon 50 senti.

Julgustatud senisest lahkest vastuvõtust lugejate poolt ja teadlikuna oma suurtest rahvuskultuurilistest ülesannetest jätkab „Elav Teadus“ oma ilmumist endisel kujul. Veelgi enam kui senini tahab ta käsitleda just üldhuvitavaid ja elulähedasi küsimusi ning anda ka praktilisi nõuandeid. Ja veelgi enam püüab ta oma aineid valgustada just eesti seisukohast ja tarvitada eesti omade teadlaste kaastööd.

Kirjandusliku kuukirja EESTI KIRJANDUS XXVII aastakäik

ilmub endiselt 12 numbrit aastas. Hind 5 krooni, poolaastas 2 kr. 50 s., veerandaastas 1 kr. 25 s., üksiknumber 50 senti.

„Eesti Kirjandus“ toob artikleid kirjanduse, keele, rahvaluule, ajaloo, rahvateaduse, ühiskonnateaduse, kultuuriküsimuste, filosoofia ja kunsti alalt ning arvustisi ja ülevaateid ilmunud kirjanduse kohta.

Kaasandena ilmub „Eesti raamatute üldnimestik“, mis sisaldab täieliku bibliograafilise ülevaate Eestis ilmunud raamatuist.

Preemiaid saavad tellijad, kes saavad oma aastatellimised kuni 31. detsembrini, ühekordses tellimissummas.

Preemiateks antavate raamatute nimestik on avaldatud „Õpetajate lehes“ 25., „Postimehes“ ja „Päevalehes“ 27. novembril ning „Vabas Maas“ 11. detsembril. Nimestikke saab ka Eesti Kirjanduse Seltsilt.

Preemiateks valitud raamatute nimestik tuleb saata Eesti Kirjanduse Seltsile ühes tellitava teose aastakäigu hinnaga, juurde lisades sellele 60 senti kingitud raamatute saatkuludeks.

Raha tuleb sisse maksta Eesti Kirjanduse Seltsi posti jooksvale arvele nr. 2036 või saata otse —

EESTI KIRJANDUSE SELTSILE

Tartu, Suurturg 12, telefon 6-01.

TARTU LINNAPANK

Tartus, Raekojas, telefon 11-32

Võtab raha hoiule

jooksvale arvele, kindla tähtaja pääle ja kuude viisi ning maksab ajakohast protsenti

Annab laene

Ostap ja müüb välisraha ja välistsekke

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

Korrespondendid kõigis kodumaa linnades ja rahvarikkamates kohtades maal

---

Saadaval holukarbid!

Saadaval holukarbid!

ELUKINDLUSTUS

on selleks külviväljaks, mille viljaks on Teie omaste ja Teie enese

MURETU TULEVIK

Külviterad on mõningad kroonid preemiadena —
lõikus tuhanded kroonid elukindlustussummana

Kõiki tänapäeva moodse elukindlustuse hüvesid pakub teile

KINDLUSTUSSELTS

„EESTI”

võimaldades rikkalikku valikut kindlustusviisides, madalaid preemiaid, soodsaid kindlustustingimusi, soodustusi kindlustatute tervise huvides tasuta perioodilise arstilise ülevaatuse, tervishoidlikke küsimusi käsitleva ajakirja ja operatsioonikulude lisakindlustuse kaudu

Kindlustusselts „Eesti“ (asut.1907)

Valitsus: Tartus, Suurturg 8

OSAKONNAD:

Tallinnas ja pea kõigis maakonnalinnades

**1. JAANUARIST ON
MEIE TUNTUD ÕLLED
J'ALLE KOGU EESTIS MUUGIL!**

A. Le Coq

ÕLLETEHAS TARTUS

**PILSEN
DOMBR'AU
GLADIATOR
PORTER**

Hind 75 senti